

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

TERORISMUS V CIVILNÍM LETECTVÍ

Autor práce: Matěj Křiváček

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: PhDr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2022

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Matěj Křiváček

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Terorismus v civilním letectví

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Terrorism in Civil Aviation

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): PhDr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 3/2021

Cíl bakalářské práce: Hlavním cílem bakalářské práce je zanalyzovat, jaký strach z případného teroristického útoku panuje v široké veřejnosti a jakým způsobem se s ním potýkají dopravní piloti. Vedlejším cílem je pochopit jednání, způsoby provedení a druhy jednotlivých teroristických činů a také, jaká opatření jsou využívána v civilním letectví za účelem těmto činům zabránit.

Student: Matěj Křiváček	7.4.2021 datum	 podpis
Vedoucí práce: PhDr. Štěpán Kavan, Ph.D.	25.5.2021 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	25.5.2021 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	26.5.21 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	31.5.2021 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Štěpánu Kavanovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KŘIVÁČEK, M. *Terorismus v civilním letectví: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2021. 79 s. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Klíčová slova: terorismus, teroristický útok, civilní letectví, bezpečnost, létání, ochrana.

Bakalářská práce se zabývá problematikou terorismu v civilním letectví a dopadech jak na cestující, tak i na samotné piloty. Analyzuje, jaký strach z případného teroristického útoku na palubě civilního letounu panuje v široké veřejnosti a jakým způsobem se s ním potýkají dopravní piloti. Shrnuje problematiku teroristického útoku jako takového, zkoumá jeho přípravu, strukturu, ale například i motiv, který vede dané osoby spáchat takový čin. To také zahrnuje prevenci a ochranu proti takovýmto činům, a to ať už na mezinárodních letištích, či přímo na palubě dopravního letounu. Dále také práce zahrnuje významné události, které zamávaly světem civilního letectví, jako například několikanásobné teroristické útoky 11. září, které doslova změnilы svět.

Praktická část obsahuje řízený, autorem vedený rozhovor s dvěma dopravními piloty, kteří poodhalují svět v kokpitu a jakých nástrojů je využíváno proti potencionálním teroristickým útokům, ale také uzavřený dotazník, zaměřený na strach z případných teroristických činů pro obyčejnou veřejnost. Hlavním cílem bakalářské práce je zkoumat, jaký strach z případného teroristického útoku panuje u široké veřejnosti a jakým způsobem se s ním potýkají dopravní piloti. Vedlejším cílem je charakterizovat jednání, způsoby provedení a druhy jednotlivých teroristických činů a také to, jaká opatření jsou využívána v civilním letectví za účelem těmto činům zabránit.

ABSTRACT

KŘIVÁČEK, M. *Terrorism in Civil Aviation: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2021. 79 p. Supervisor: PhDr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Key words: terrorism, terroristic attack, civil aviation, safety, flying, protection.

The bachelor thesis deals with terrorism issues in civil aviation and the impact on both passengers and pilots themselves. It analyses the fear of a possible terrorist attack on board a civilian aircraft in the general public and how airline pilots deal with it. It summarizes the issue of a terrorist attack as such, examines its preparation, structure but also, for example, the motive that leads the person to commit such an act. This also includes prevention and protection against such acts, whether at international airports or directly on board an airliner. Furthermore, the work also includes major events that have swept the world of civil aviation, such as the multiple terrorist attacks on 9/11 that literally changed the world.

The practical part includes a controlled, author-led interview with two transport pilots who reveal the world in the cockpit and what tools are being used against potential terrorist attacks but also a closed questionnaire, focused on fear of possible acts of terrorism for the ordinary public. The main objective of the Bachelor thesis is to examine the fear of a possible terrorist attack among the general public and how airline pilots deal with it. A secondary objective is to characterise the conduct, methods of execution and types of individual terrorist acts, as well as what measures are used in civil aviation to prevent such acts.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
2 Terorismus v civilním letectví.....	10
2.1 Pojem terorismus	10
2.2 Teroristický útok.....	11
2.3 Měkké a tvrdé cíle teroristického útoku.....	12
2.4 Mezinárodní organizace pro civilní letectví.....	14
2.5 Úmluvy v Tokiu, Haagu a Montréalu.....	15
3 Vývoj terorismu ve světě.....	17
3.1 Dávné formy terorismu	17
3.2 Moderní terorismus.....	20
3.2.1 Al-Káida.....	21
3.2.2 Ozbrojená islámská skupina Alžírsko.....	23
4 Příčina a způsob teroristického útoku	25
4.1 Příčiny teroristického útoku	26
4.2 Způsob teroristického útoku.....	28
4.3 Teroristické útoky 11. září 2001.....	31
4.4 Únos Letu Air France 8969.....	34
5 Prevence a ochrana vůči teroristickým činům	35
6 Terorismus v civilním letectví pohledem pilota – řízený rozhovor.....	38
7 Terorismus v civilním letectví pohledem veřejnosti – dotazníkové šetření.....	44
8 Vyhodnocení a diskuze	58
Závěr	63
Seznam použitých zdrojů	64
Seznam zkratk.....	71
Seznam obrázků, tabulek a grafů.....	72
Přílohy.....	73

Úvod

Téma bakalářské práce bylo zvoleno naprosto záměrně, a to hlavně z důvodu, že se sám autor v prostředí letectví pohybuje a v tomto směru má přístup k informacím z první ruky a je tím pádem schopen do práce vložit i své osobní zkušenosti a poznatky, které za léta nasbíral. Také není pochyb, že tato práce autorovi může mnohé přinést. Další faktor, který v případě této bakalářské práce hrál velkou roli, je obrovská důležitost tohoto tématu ve světě. Projednávaná problematika několikrát změnila svět k nepoznání, kdy při několika událostech přišlo o život nespočet nevinných lidí. I z tohoto důvodu je na ni důležité neustále upozorňovat.

S největší pravděpodobností se terorismu v civilním letectví svět nikdy nezbaví nadobro, avšak je možné s tímto problémem bojovat, a to hned na několika frontách. Terorismus jako takový vznikl už za dob říše římské, případně bylo tohoto termínu užito v souvislosti s Velkou francouzskou revolucí. V dnešní době se termín užívá hlavně ve spojení s nejrůznějšími extremistickými hnutími a činy. V této bakalářské práci je důraz kladen spíše na dobu nynější a zaměřuje se na problematiku terorismu v civilním letectví hned z několika úhlů. Je tedy důležité zmínit historii terorismu, jeho historický vývoj, ale také například události, které změnili miliony životů a jsou přímým následkem teroristického chování, ať už nejrůznějších organizací nebo jednotlivců. Na druhou stranu je potřeba nezapomenout na prevenci podobných činů, a to jak se s tímto problémem vypořádávají samotní piloti, letecký personál nebo jak to chodí na velikých mezinárodních letištích, případně jakých postupů je využíváno pro zamezení teroristického útoku ať už na palubě civilního letounu, či na letišti samotném.

V druhé části bakalářské práce se nachází praktický oddíl, kde se autor pomocí přímých řízených rozhovorů věnoval problematice z pohledu dopravních pilotů. Jsou zde poodhaleny různé postupy a pohledy z kokpitu civilního letounu, a to jak se například lze vypořádat s teroristickým útokem na palubě a jak se postupuje v takové situaci. Také se zde však nachází pohled i z té lidské stránky, nejen z té profesionální, jelikož to je také považováno za velice důležité. Dále se zde vyskytuje dotazník, který byl využit pro sběr dat od široké veřejnosti, aby byl autor práce schopen pochopit, jak na toto téma nahlíží obyčejní lidé a ti, které považujeme za pasažéry a nedílnou součást letecké dopravy.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zanalyzovat, jaký strach z případného teroristického útoku panuje v široké veřejnosti a jakým způsobem se s ním potýkají dopravní piloti a jakých postupů je využíváno v boji proti němu. Pohled na tuto problematiku je řešen s vícero úhlů. Zkoumá se prostředí paluby dopravního letounu, tak i mezinárodního letiště. Strach z létání samotného je v populaci velmi rozšířený jev. Pro člověka není přirozené se nacházet v jakési trubici s křídly uprostřed volného prostoru 10 kilometrů nad zemským povrchem. Když se k tomu ještě připočte potencionální teroristický útok, vzniká z tohoto strachu ještě větší a intenzivnější problém. U široké veřejnosti byla zvolena metoda uzavřeného anonymního dotazníku, který je velmi dobrou volbou, pokud je k dispozici dostatečný počet respondentů, což se v případě této práce podařilo. Dotazník umožnil shromáždit kvalitní data za účelem další analýzy a komparace, a to například mezi jednotlivými pohlavími, či mezi veřejností a piloty. Jako druhá metoda výzkumu byl využit řízený, strukturovaný rozhovor. Rozhovor je dobrou volbou v případě bližšího a osobitějšího seznámení s daným problémem. Tento rozhovor byl využit při setkání s dopravními piloty, kteří jsou často v pozici instruktorů právě autora práce, a to při leteckém výcviku, tudíž se zde nacházel velice dobrý a kvalitní přístup ke správným lidem, kteří mají co sdělit a jsou schopni práci obohatit svými letitými zkušenostmi a poznatky. Rozhovor byl veden anonymně, a to s dvěma dopravními piloty, kteří nabídli náhled do pilotní kabiny a také terorismu v civilním letectví z té druhé strany. Opět byla získána cenná data, využitá například ke komparaci či analýze řešeného problému.

Vedlejším cílem je pochopit jednání, způsoby provedení a druhy jednotlivých teroristických činů a také, jaká opatření jsou využívána v civilním letectví za účelem těmto činům zabránit. A to jak na palubě civilního letounu, tak na letištích. Další část vedlejšího cíle bakalářské práce je historie terorismu jako takového a jeho vývoj. Také nemohly být opomenuty ty nejdůležitější události terorismu, které doslova otřáslы světem a s jistotou ho změnily. Události, jakými jsou například teroristické útoky 11. září 2001, kdy byly uneseny čtyři dopravní letouny plné nevinných lidí a byl s nimi spáchán jeden z nejohavnějších činů novodobé historie. Události, při nichž zahynulo několik tisíc lidí. U všech těchto informací byly využity metody hlavně analýzy a dále také komparace či syntézy, které jsou obecně nejvíce využívanými a nejlépe funkčními metodami. I v případě této práce výborně zafungovaly a splnily svou úlohu.

2 Terorismus v civilním letectví

Terorismus lidstvo provází již dlouhá léta. Někteří z něj mají strach větší a jiní zase menší. Jedno je však pro všechny společné. Bylo třeba si za ta léta na tuto hrozbu zvyknout a aktivně ji začít řešit. V civilním létání toto tvrzení platí dvojnásob. I proto je toto téma velmi důležité neustále probírat, upozorňovat na něj a nenechávat ho chladným.

2.1 Pojem terorismus

Z pohledu toho, jak se definuje terorismus, se může naskytnout hned několik unikátních definicí. Zde je však poukázáno na základní definici z internetových stránek bezpečnostní informační služby České republiky (BIS). Tato definice hovoří o tom, že terorismus je určitá násilná forma, při které se prosazují zájmy stoupenců dané zpravidla radikální ideologie. Mezi tuto ideologii může například patřit separatistická, náboženská, politická, levicově/pravicově extremistická a mnoho dalších. Cílem teroristické činnosti je zpravidla právě civilní obyvatelstvo, které představuje jednoduchý a v zásadě bezbranný cíl. BIS je i díky usnesení vlády č. 1060/2006 závazně určena jako hlavní zpravodajská služba, která je odpovědná za všechny informace týkající se bezpečnosti ČR, a to právě v souvislosti s bojem proti terorismu.¹

„Pro jednoho bojovník za svobodu, pro druhého terorista.“ Tato přeložená věta z anglického originálu *„one person's freedom fighter is another person's terrorist“* je velmi široce užívaná věta, která náležitě ukazuje, že záleží, z jakých očí se na takového teroristu či právě bojovníka za svobodu hledí. Pro jednoho terorista je pro jiného hrdina. Stejně tak jako například oblíbená barva je velmi subjektivní, taktéž tento pohled je na tom stejně. Slovo terorismus je v dnešním světě nejčastěji spojováno se slovy jako zlo, násilí, brutalita, teror. Stoupenci, kteří tento teror záměrně vytvářejí, nejčastěji patří k nejrůznějším náboženským skupinám, radikálním hnutím, či organizacím, které v základu cílí na politický systém, na vlády zemí a na ty, kteří jsou u moci. Oběti takových teroristických útoků jsou poté v největším zastoupení ti, kteří podporují daný „zlý

¹ Terorismus | BIS. Bezpečnostní informační služba České republiky | BIS [online]. Copyright © 2022 Bezpečnostní informační služba [cit. 05.01.2022]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/terorismus/>

politický systém“, či nejsou stoupenci daného náboženství nebo dokonce určitého odvětví náboženství, či neuznávají například v případě islámského terorismu právo šaría. Teroristé většinou podkopávají a ničí vlády, které jsou mezi lidmi uznávány jako legitimní a jsou veřejně akceptovány a velkou většinou lidí oblíbeny. Terorismus zahrnuje politické cíle a motivy. Tyto motivy jsou vynucovány násilím či podněcováním k násilí. Je vytvořen tak, aby generoval strach v co největší míře mezi celou cílovou skupinou, nejen mezi přímými oběti daného násilí. Násilí je skoro vždy konáno pod záštitou dané organizace takovým způsobem, aby každý věděl, jaká organizace za ním stojí. Skoro nikdy se svět neseťkává s terorismem, ke kterému se nikdo nepřihlásí. Terorismus se snaží vždy postavit do popředí společenské debaty a upozornit na sebe v každém případě. Snaží se posilnit a upevnit postavení dané organizace tam, kde se to v době předchozí nepodařilo. Z celkového pohledu má pojem terorismus mnoho definic a každá se na tento problém dívá z trochu jiného úhlu. Ve výsledku však všechny definice hovoří o velmi podobném problému.²

2.2 Teroristický útok

Teroristický útok je dle Ministerstva vnitra České republiky chápán jako čin, jenž může svojí podstatou či kontextem velmi vážně ohrozit fungování daného státu nebo mezinárodní organizace. V rámci například českého vnitrostátního právního řádu, se může jednat o skutky, které byly spáchány s úmyslem například:

- Únosy či vzatí rukojmích s úmyslem výkupného,
- vážné zastrašení obyvatelstva,
- přiměnění dané vlády či organizace ke konkrétním krokům,
- destabilizace struktury země (ústavní, hospodářské, politické atd.),
- zapříčinit destrukci nejrůznějších zařízení, systémů, soukromého vlastnictví,
- vyvolat vážné ekonomické ztráty,

² LUTZ, J., LUTZ, B. *Global Terrorism*. Abingdon: Routledge, 2004. ISBN 0-415-70050-7.

- přerušení například dodávek vody, elektřiny či jiných zcela základních zdrojů,
- obsazení letadel, vlaků, lodí, eventuálně jakýchkoliv jiných prostředků veřejné dopravy či zboží,
- výroba zbraní, výbušnin a jiných zařízení za účelem dalšího použití.³

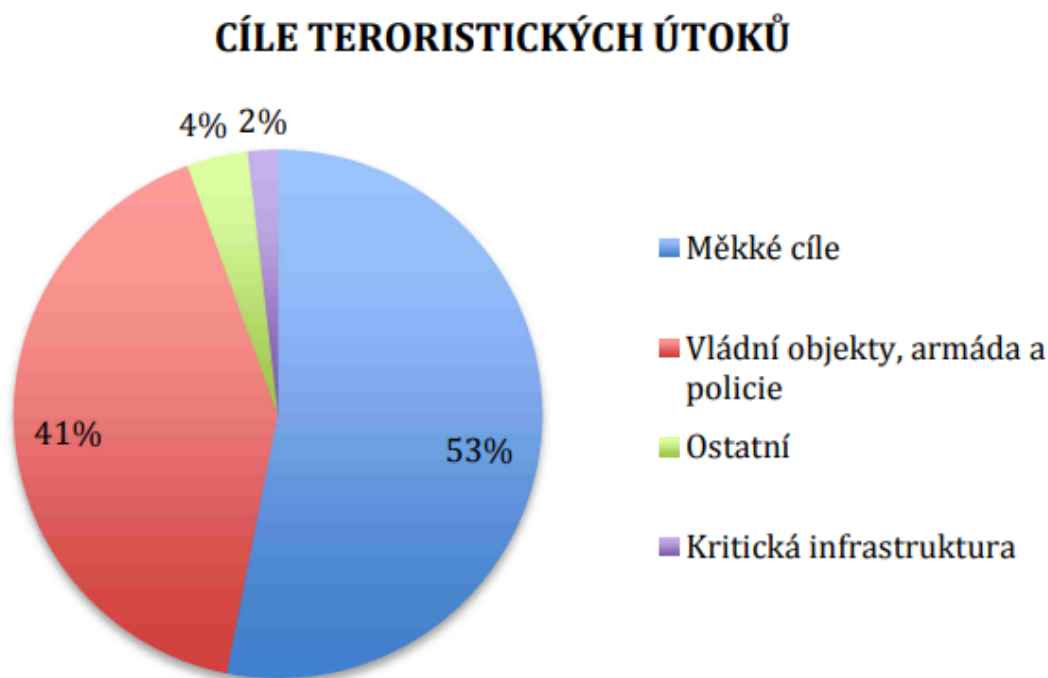
2.3 Měkké a tvrdé cíle teroristického útoku

V rámci terorismu v České republice existují vymezené pojmy měkké cíle a tvrdé cíle. V této kapitole je jednoduše vymezené, co je takovým měkkým a tvrdým cílem v zásadě myšleno. V jednoduchém znění, měkký cíl je místo, kde se koncentruje velký počet lidí a jeho ochrana proti potencionálnímu teroristickému násilnému útoku je velmi malá nebo zcela žádná. Takováto místa jsou právě pro nejrůznější teroristické organizace a útočníky velmi jednoduché cíle, jelikož ve většině případů nekladou žádný aktivní odpor a jsou velmi lehce napadnutelná a celkově zkrátka zranitelná. I z tohoto důvodu se nejčastěji teroristické útoky odehrávají právě na místech označovaných jako měkké cíle. Ochrana těchto cílů je tedy velmi důležitou součástí boje proti terorismu. Není však vůbec jednoduché ony cíle ochránit, jelikož jsou, dá se říci doslova na každém rohu. To znamená, že v praxi je ochrana všech měkkých cílů absolutně nereálná a nelze toho zkrátka docílit. Lze se však zaměřit na určitá místa, která jsou k takovému teroristickému útoku více přívětivá a existuje zvýšená pravděpodobnost, že se takový útok může stát. Takovým místem u nás v České republice mohou být například vánoční trhy, které jsou nádherným příkladem měkkého cíle. Splňují jeho veškerou charakteristiku. Pohybuje se na nich velké množství bezbranných civilistů ve vysoké koncentraci na jednom místě a nejsou nijak závratným způsobem chráněni. Proto si lze například na pražských vánočních trzích všimnout, že u silnice jsou položeny betonové zábrany, které brání násilnému vjezdu dopravního prostředku, který by mohl najíždět do skupinek civilistů. Prostředí letiště je v tomto ohledu trochu sporné a není zkrátka vůbec možné jednoznačně zařadit letiště jen jako měkký cíl nebo tvrdý cíl. Letiště totiž vykazuje známky obojího a

³ Definice terorismu - Terorismus a měkké cíle. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky. Všechna práva vyhrazena. [cit. 07.01.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/definice-terorismu.aspx>

není tedy jednoduché jednoznačně určit jeho zařazení. V konečném důsledku a po diskuzi s několika příslušníky policejního sboru a dalších, se autor však rozhodl letiště spíše zařadit mezi cíle měkké. Přiřazení k měkkým cílům se vyskytuje zároveň ve strategii České republiky pro boj proti terorismu z roku 2013. Nachází se tam totiž velké množství civilistů na jednom místě a přestože celková ochrana letiště je jistě mnohonásobně vyšší než u jiných měkkých cílů, je to stále místo, které je poněkud zranitelné.

Tvrdé cíle, jsou naopak od cílů měkkých chráněná a dobře střežená místa, která neumožňují potencionálním teroristům vykonat násilí tak jednoduše a v některých případech jsou i schopni se aktivně bránit. Mohou mezi ně patřit například státní budovy (Budova parlamentu, senát atd.) Také se mezi ně řadí přísně střežené vojenské objekty, ale u těch je určitá míra předpokladu, že na ně teroristickou organizací žádný útok veden nebude, jelikož jeho dopady by nebyly tak těžké jako u měkkého cíle, plus by byla velmi velká pravděpodobnost neúspěchu, a to právě z důvodu vysoké ochrany objektů. Pokud se srovná statistika útoků, zjistí se, že opravdu vedou právě měkké cíle.⁴⁵

Obrázek 1. 1 Cíle teroristických útoků v Evropě v letech 1998–2014 (Celkem 5297 útoků)⁶

⁴ SMOLÍK, J. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránků stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1.

⁵ STRATEGIE ČESKÉ REPUBLIKY PRO BOJ PROTI TERORISMU od r. 2013 (Ministerstvo vnitra České republiky)

⁶ ZÁKLADY OCHRANY MĚKKÝCH CÍLŮ – METODIKA, 2016 (Ministerstvo vnitra České republiky)

2.4 Mezinárodní organizace pro civilní letectví

Pro další kapitoly této bakalářské práce je velmi důležité neopomenout ICAO. Mezinárodní organizace pro civilní letectví, v angličtině International Civil Aviation Organization. Tato organizace vznikla 4. dubna roku 1947 a byla ustavena Mezinárodní úmluvou o civilním letectví. Povaha tohoto subjektu je mezinárodní a mezivládní organizace. Sídli v kanadském městě Montreal. Asi nejdůležitější částí této organizace jsou její cíle, které hovoří o tom, že organizace má podporovat rozvoj mezinárodní letecké dopravy a rozvíjet techniky a zásady mezinárodního létání. Zde jsou vyjmenovány nejvíce zásadní cíle, které si ICAO určila:⁷

- Zabraňovat podvodné soutěži a tím zabránit hospodářským ztrátám,
- udržovat bezpečný a spořádaný rozvoj mezinárodního letectví po celém světě,
- podpořit rozvoj letišť, leteckých zařízení a dalších služeb pro mezinárodní civilní létání,
- podpořit výrobu a provoz letadel, hlavně k mírovým účelům,
- napomoci k pravidelné, hospodárné, účinné, a hlavně bezpečné přepravě,
- zabránit jakékoliv diskriminaci,
- zajišťovat, aby se dbalo na právech každého smluvního státu a každý měl spravedlivou pozici,
- udržovat a aktivně podporovat všeobecnou bezpečnost létání,
- celkově podporovat rozvoj mezinárodního civilního letectví.

Momentálně organizace pro civilní letectví čítá 193 členských zemí. Smluvní státy jsou také zavázány, že oznámí jakékoliv rozdíly v normách, které vydala ICAO a uvedou je v

⁷ MOUCHA, A. *Učebnice pilota 2016*. Cheb: Nakladatelství letecké literatury, 2016. ISBN 978-80-87567-89-0.

dotacích u daných dokumentů. Také normy jednotlivých států mohou být přísnější, než je doporučení ICAO.⁸⁹¹⁰

2.5 Úmluvy v Tokiu, Haagu a Montréalu

Nezákonné zásahy obsahující násilí, jakými jsou právě například teroristické útoky, se začali s rozvojem letectví stále více a více vyskytovat a vedli k jakési ztrátě pocitu bezpečí v prostředí civilního letectví pro širokou veřejnost. Tento fakt vedl k tomu, že se hromadně více států dohodlo k podepsání úmluv, kterými jsou právě Tokijská úmluva, Haagská úmluva a Montrealská úmluva za účelem výrazného zlepšení a zajištění bezpečnosti na palubě civilních letadel.

Nejprve si probereme úmluvu v Tokiu. Tato úmluva, podepsána roku 1963 v Tokiu, hovoří o tom, že stát registrace daného letadla má příslušnost k výkonu soudní pravomoci nad trestnými činy, které jsou spáchány na jeho palubě. Hlavním cílem této úmluvy je zajistit, aby právě trestné činy bez jakéhokoliv ohledu na to, kde byly spáchány, nezůstaly nepotrestány. Velitel letadla a další osoby jsou zmocněni zabránit takovýmto činům, které ohrožují bezpečnost a pořádek na palubě letadla a předat danou osobu příslušným orgánům. V případě, že existuje reálný předpoklad nebo se takovýto čin již odehrává a jedná se například o násilné zabavení letadla za letu, jsou státy, které jsou vázány touto úmluvou povinni okamžitě konat a přijmout veškerá opatření, jež povedou k obnovení kontroly nad daným letadlem a předání jej pouze do rukou oprávněného velitele.¹¹

Druhou úmluvou je Haagská úmluva. Byla podepsána v prosinci roku 1970 v nizozemském městě Haag. K podepsání této úmluvy vedla hlavně vlna politicky motivovaných teroristických únosů letadel, které se odehrály v 60. letech 20. století. Po této vlně se mezinárodní společenství, a to pod záštitou ICAO, rozhodlo, že začne

⁸ MOUCHA, A. *Učebnice pilota 2016*. Cheb: Nakladatelství letecké literatury, 2016. ISBN 978-80-87567-89-0.

⁹ International Civil Aviation Organisation (ICAO) | SKYbrary Aviation Safety. SKYbrary Aviation Safety [online]. Copyright © SKYbrary Aviation Safety, 2021 [cit. 10.01.2022]. Dostupné z: <https://skybrary.aero/articles/international-civil-aviation-organisation-icao>

¹⁰ ICAO Member States List (Multilingual)

¹¹ OXFORD AVIATION ACADEMY. *EASA ATPL Ground Training Series (Book 01) Air Law*. Oxford: CAE Oxford, 2014. ISBN 978-1906202644

spolupracovat na prevenci a především potlačení takovýchto teroristických činů. Tato úmluva se také dá nazvat jako Úmluva o potlačení nezákonného zabavování letadel, a to na základě faktu, že definovala právě akt nezákonného zabavení letadla, které nazýváme únos. Jako další také uvádí seznam smluvních států, které se zavázaly z těchto činů vytvořit činy trestné a uvalily na ně velmi přísné sankce. V Úmluvě je možné nalézt podrobná ustanovení, která hovoří například o konkrétních trestných činech nebo vzatí pachatele do vazby, jeho trestním stíhání a také vydání pachatele do jiných smluvních zemí.¹²

Třetí a poslední je Montrealská úmluva, podepsána, jak již název napovídá, v kanadském městě Montreal v roce 1971. Jinak je také hojně používán alternativní název, a to Úmluva o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti v civilním letectví. Stává se trestným činem pokoušet se nebo být spolupachatelem daných, specifikovaných protiprávních činů. Smluvní státy jsou zavázány takovéto činy trestat velmi přísnými sankcemi. Ve spoustě ohledech se Montrealská úmluva podobá té Haagské z roku 1970. Například hovoří taktéž o vzetí do vazby, trestním stíhání, vydávání pachatele, soudní příslušnosti a dalším. Spíše se však zaměřuje na jiné činy, než je jen samotný akt únosu letounu, na který se spíše zaměřuje právě zmíněná úmluva v Haagu. Těmito činy jsou například:

- Destrukce letadla v provozu či způsobení škod, které ho učiní letu neschopným nebo které ohrožují jeho bezpečnost přímo za letu,
- vložení zařízení na palubu, které by mohlo zapříčinit zničení, či poškodit letadlo nebo ho učinit nezpůsobilým k letu,
- jakékoliv násilné konání na palubě, které ohrožuje cestující, majetek a bezpečnost letounu,
- vypuštění informací, o nichž je známo, že jsou falešné a ohrožují bezpečnost letounu za letu,

¹² OXFORD AVIATION ACADEMY. *EASA ATPL Ground Training Series (Book 01) Air Law*. Oxford: CAE Oxford, 2014. ISBN 978-1906202644

- poškození nebo úplné zničení jakéhokoli letového navigačního zařízení nebo úmyslné narušení jeho správného provozu.¹³

3 Vývoj terorismu ve světě

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, terorismus je světovým fenoménem a tématem, který za poslední dvě dekády neuvěřitelným způsobem narostl na závažnosti a také narostl v počtu samotných teroristických útoků. Terorismus zůstává seriózní a přímou hrozbou, a to ať už ekonomickému či sociálnímu rozvoji, lidským právům nebo samotné demokracie, na které je i u nás v současnosti stavěno. První náznaky teroristického chování či vojenských taktik podobných terorismu jako takovému, lze nalézt již za dob říše římské nebo dokonce ještě dříve na území dnešní Číny. To znamená, že terorismus v určitých formách byl s lidstvem dokonce již před naším letopočtem.¹⁴

3.1 Dávné formy terorismu

Pokud je třeba nalézt první náznaky terorismu či taktiky jim podobné, je potřeba se vrátit až 500 let před náš letopočet na území dnešní Číny. Zde legendární čínský vojevůdce Sun-c' využíval v průběhu jeho tažení nejrůznější postupy, které více či méně odpovídají různým formám teroristického chování a podobným taktikám. O způsobech podobným terorismu se také sám Sun-c' zmínil v jeho velmi slavném traktátu Umění války. Toto dílo je celkově považováno za jednu z nejstarších knih, která popisuje taktiky boje a nejrůznější strategie. V této knize autor rozřadil taktiky boje velmi jednoduše na obvyklé a neobvyklé. Zatímco k těm obvyklým přiřazoval klasické učebnicové způsoby provedení boje, které jsou však jednoduše předvídatelné, zmínil zde právě i ty neobvyklé,

¹³ OXFORD AVIATION ACADEMY. *EASA ATPL Ground Training Series (Book 01) Air Law*. Oxford: CAE Oxford, 2014. ISBN 978-1906202644

¹⁴ GUPTA, K.R. *Global Terrorism*. Delhi: Atlantic Publishers & Dist, 2004. ISBN 81-269-0339-2.

jež vycházely z velmi pružných a rychle pohyblivých sil. Ty lze využít vynalézavým způsobem, který je netypický a velmi těžko předvídatelný nepřítelem.¹⁵

Také za dob říše římské se lze setkat s taktikami boje, které připomínají teroristické vzorce chování. Tyto taktiky byly využívány hlavně v rámci takzvaných ničivých válek. Ve většině případech byla římská vojenská tažení podnikána jako forma určitého pokárání za vzpouru vůči říši římské či obyčejnou zradu. Jiná tažení však měla vyvolat pouze strach, smrt, násilí a nenávisť. Zde již lze nalézt minimálně podobnost k formě teroru. Hlavním cílem bylo vyvolat strach na nově získaných územích a podmanit si místní obyvatelstvo na svou stranu. Také bylo velmi důležité odstranit místní vůdce a zajistit, aby ztratili veškerou podporu místního obyvatelstva. Římské legie potřebovaly být motivovány, a proto mohly svévolně drancovat, vraždit, znásilňovat a provádět různé formy násilí na civilním obyvatelstvu. Byl to pro ně určitý způsob odměny za až nelidskou oddanost říši římské a neuvěřitelné nasazení v bojích, za které byl k tomu velmi nízký žold. Bylo tedy nezbytné nechat těmto vojskům kompenzovat si nízké finanční ohodnocení jinými, a to velmi krutými a nelidskými způsoby. V reakci na takovéto chování v té době vzniká jakási skupina odboje v okupovaném Jeruzalémě. Skupina takzvaných Zélotů, jež byla židovská militantní skupina, která operovala proti říši Římské. Byla považována za extremistickou. Tato skupina vysílala na okupanty a jejich představitele své bojovníky, kteří je nelítostně vraždili a útočili také na domácí šlechtu, jež byla spřátelená s Římem, či s ním uzavřela určitý kompromis. Největší zastoupení měla tato skupina právě mezi řemeslníky či rolníky. Další takovouto zajímavou organizací, kterou lze považovat za tvůrce raného terorismu je také islámská sekta Haš-Išim, která v době křižáckých výprav v 11. století působila v oblasti Perského zálivu. Šlo o uskupení šíitských muslimů, kteří na počátku založili sektu známou pod jménem

¹⁵ SUN-C', SUN PIN. *Umění války*. Gliwice: HELION S.A., 2005. ISBN 83-7361-821-X.

ismá'ílíja. Poté se však z určitých důvodů od této organizace odloučila vražedná a velmi fanatická sekta muslimů. Ti byli známi pod názvem kult asasínů¹⁶¹⁷

Obrázek 2. 1 Vizualizace asasína¹⁸

V této sektě se sdružovali nejrůznější zabijáci a vrazi, kteří často zneužívali dokonce i drogy jako například hasiš a páchali různé atentáty nebo právě formy teroristických útoků, a to hlavně za účelem dosažení svých vlastních politických a náboženských cílů. Na mise byli vysíláni většinou jednotlivci či menší skupinky asasínů, kteří ve většině případů směřovali přímo na vůdce nepřátelské organizace a toho zavraždili nejčastěji dýkou. Měli většinou zdatné schopnosti a dokázali se proplížit i na nepřátelském území a dostat se tak ke svému cíli. Tito asasíni sami sebe většinou považovali za vyslance přímo od boha a útoky, jež páchaly, za akt boží. Považovali za nepřátele hlavně křesťany, avšak také vybrané muslimy, které pokládali za nepřátele své sekty.¹⁹

Další velmi zajímavou skupinou, která se vyznačovala konáním specifického násilí, které obsahovalo právě i určité prvky teroru, byla inkvizice. Působila hlavně za dob středověku. Toto náboženské uskupení bylo první institucí katolické církve, která měla primárně za úkol vypořádávat se s herezí a kacířstvím, což v základě znamená odštěpený menšinový náboženský směr. Církev spatřovala v těchto hnutích nebezpečí a ohrožení křesťanského učení, avšak také zpochybnění autority samotné církve. V průběhu

¹⁶ Slovo Asasín znamená vyloženě „úkladný vrah“

¹⁷ CARR, C. *Dějiny terorismu – Kořeny války proti civilistům*. Praha: Práh, 2002. ISBN 80-7252-063-6.

¹⁸ The Assassins — Real-world History Inspiration for game Assassin's Creed | by Peter Preskar | Medium. Medium – Where good ideas find you. [online]. [cit. 07.02.2022]. Dostupné z: <https://medium.com/@peter.preskar/assassins-bbd713d81cee>

¹⁹ CARR, C. *Dějiny terorismu – Kořeny války proti civilistům*. Praha: Práh, 2002. ISBN 80-7252-063-6.

času však začala církev tohoto postavení zneužívat, a to hlavně za účelem nabytí bohatství či zabírání cizího majetku, který církvi propadl v případě odsouzení obžalovaného v častokrát absolutně vykonstruovaném umělém procesu. Inkvizice využívala za dosažení svých cílů velmi tvrdých a nelidských praktik, při kterých se skrývala za slovo boží. Mezi takové praktiky patřilo fyzické týrání, psychické týrání, nejrůznější formy mučení a v konečném případě poté i většinou následoval trest smrti, a to nejčastěji formou upálení či oběšení. Takovéto popravy byly ve většině případů veřejné, aby rozesely mezi širokou veřejností strach a potlačily tak například vznik nových odnoží církve. Inkvizice působila také na našem území, avšak nebyla tolik rozšířeným fenoménem.²⁰

3.2 Moderní terorismus

První zmínky o terorismu jako takovém se objevují v moderních dějinách ihned na jejich počátku, a to v letech 1793-1794 v období Velké francouzské revoluce. Po této události byl státem nastaven vyloženě stav, který je označován jako „*režim teroru*“, který měl za úkol zastrašit a nastolit absolutní pořádek po vlnách různých povstání a nepokojů. Paradoxním jevem je, že tohoto režimu využíval právě stát, a nikoliv žádné uskupení či organizace. Ve většině případech terorismu, je tomu právě naopak, kdy nejrůznější teroristické organizace páchají teroristické útoky právě v nejvíce případech proti státu a vládám. Tehdejší vůdci režim považovali za naprosto v pořádku a neviděli žádný morální či jiný problém v jeho vykonávání. Dokonce si někteří z nich dovolili říci, že je takový stav ideál demokracie.²¹

Při přesunu na konec 19. století si lze všimnout, že se pojem terorismus, začal využívat pro nejrůznější uskupení protistátních revolucionářů, a to například sociálních. Patřili sem i anarchisté, kdy byly nejvíce páchány atentáty s politickým záměrem právě na vládnoucí skupiny. Na počátku 20. století byl pojem terorismus přiřazen hlavně k různým nacionalistickým hnutím, která vyvolávala teror a násilí za účelem revolucí a kontrarevolucí. Taková hnutí lze nalézt například na tehdejších Balkáně. Dále využívala teroristických taktik také ultralevicová a ultrapravicová hnutí ve dvacátých a třicátých letech 20. století. Nejčastěji jich užívali logicky proti sobě, z důvodu rozlišných

²⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Mezinárodní terorismus – nový nebo starý fenomén?* 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2004. ISBN 80-86547-33-7.

²¹ MAREŠ, M. *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-8-9.

politických a ideologických názorů. Některé metody a praktiky využívány v totalitních státech, jakými bylo například nacistické Německo či Sovětský svaz za dob 2. světové války, lze také považovat za určité formy teroristického chování a v tomto případě je nejlepším termínem, které popisuje stav ve jmenovaných totalitních státech, právě slovo teror. V počátku devadesátých let 20. století se začal na povrch dostávat právě islámský terorismus. Začínali vznikat rozmanité teroristické organizace, jako například dnes již notoricky známá Al-Káida. Poté co byl spáchán v Oklahoma City teroristický útok, při kterém zemřelo 168 lidí a 853 lidí bylo zraněných, se začala velmi intenzivně řešit problematika terorismu a také jeho motivy, jimiž jsou nejčastěji náboženství či různé politické cíle atd. Ve zkratce, při tomto útoku explodovalo vozidlo naložené výbušninou před jednou z vládních budov. Tento teroristický útok, byl tím nejkrvavějším útokem na americké půdě až do 11. září 2001. Několikanásobné teroristické útoky dopravními letadly právě 11. září 2001 jsou jednoznačně jeden z těch nejhlavnějších milníků vývoje a historie terorismu ve světě a jeden z nejohavnějších činů novodobé historie. Po tomto historickém milníku začal být terorismus velmi úzce spojován s militantními formami islamismu a násilným prosazováním náboženství. Také právě svět civilního letectví zažil obrovskou ránu, která ho už navždy poznamenala a změnila. Nikdo si do té doby nemyslel, že by bylo možné použít civilní letoun jako zbraň, k tomu ještě v tak velkém měřítku.²²²³

3.2.1 Al-Káida

K úplně prvním událostem, které údajně dle dostupných zdrojů vedly k vzniku teroristické organizace Al-Káida, se řadí vniknutí Sovětského svazu na území Afganistánu v roce 1979. Právě tato sovětská okupace byla jedním z tvůrců strategie, ideologie a zorganizování této skupiny pod vládou Usámy bin Ládina. Při této události se často užívá slovo *mudžahedín*²⁴, které používali právě islámští bojovníci proti sovětským okupantům a také při svaté válce. V době, kdy stále probíhala studená válka, Spojené státy americké neměli zájem na tom, aby se Sovětský svaz dále rozšiřoval a šířil tak po

²² MAREŠ, M. *Terorismus v ČR. Brno*: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-8-9.

²³ Oklahoma City Bombing — FBI. Welcome to FBI.gov — FBI [online]. [cit. 08.02.2022]. Dostupné z: <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/oklahoma-city-bombing>

²⁴ *Mudžahedín* znamená muslimský bojovník, který vezme zbraň ve jménu islámu a bojuje za něj.

světě myšlenky komunismu. Právě z tohoto důvodu, spojené státy, začaly posílat rozmanitou materiální podporu, zbraně, výzbroj a další věci důležité k boji, právě mudžahedínům, kteří odporovali Sovětskému svazu a s náležitou kuráží proti němu bojovali, i když neměli moc velké šance na úspěch. Mezi další, kteří mudžahedíny významně podporovali, byla Saudská Arábie. Afghánistán se rázem stal jakousi šachovnicí studené války a tím i umožnil a nepřímo zapříčinil vznik moderním jihádstickým organizacím. Poté co se Sovětský svaz stáhl z území Afganistánu, muslimští bojovníci nabyli velké euforie, jelikož nikdo nečekal porážku Sovětského svazu. Následovalo oficiální vzniknutí organizace Al-Káida roku 1988. Přesné datum není známo. Avšak je zřejmé, že organizace rekrutovala své bojovníky především z arabských mudžahidů, kteří bojovali proti sovětským okupačním vojskům a na území Afghánistánu poté zůstali jako dobře vycvičení válečníci s určitými zkušenostmi.²⁵²⁶

Své velitelství založila Al-Káida právě na území Afghánistánu, jelikož zde byla pod ochranou rukou Tálibánu. Ten jí umožnil na tomto území bezostyšně operovat a fungovat. Al-Káida vyhlásila jihad neboli svatou válku i právě proti USA. Jihad je v jednoduchém pojetí jakási povinnost muslimů rozšiřovat islám po světě, avšak i ve svém srdci, ale ne ve smyslu využití boje či násilí. Toto si časem poupravily právě teroristické skupiny jako Al-Káida a další, které začaly k jihu využívat zbraně a šířit víru násilně. Definicí pro samotné slovo jihad je však více. Teroristé z této organizace podnikali nejrůznější útoky. Mezi nimi bylo například napadení a poničení amerických ambasad v Keni, Nairobi, Tanzanii nebo sebevražedný bombový útok na vojenskou bitevní loď spojených států v Jemenu. Klíčovým momentem této teroristické organizace byly však několikanásobné teroristické útoky 11. září 2001, při nichž zemřelo bezmála 3000 nevinných lidí. K útokům byly použity právě civilní letouny, které byly uneseny a použity jako zbraň. Tento teroristický útok, mířený na Spojené státy americké, nabral světových rozměrů, jež naprosto změnily v následujících letech chod událostí. Byl to útok proti lidskosti, útok proti demokracii a svobodě. Hlavním konstruktérem útoku byl tehdejší vůdce Usáma bin Ládín. Útok samotný je detailněji rozebrán v dalších kapitolách. Tato událost zapříčinila vpád amerických vojsk do Afghánistánu, přičemž jejich cílem bylo zneškodnit právě Al-Káidu a také rozbít ochrannou síť Tálibánu, který v té době v zemi

²⁵ BYMAN, D. Al Qaeda, the Islamic State, and the Global Jihadist Movement: What Everyone Needs to Know. New York: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-021726-6.

²⁶ MUJAHEDIN (noun) definition and synonyms | Macmillan Dictionary. Macmillan Dictionary | Free English Dictionary and Thesaurus [online]. Copyright © Getty Images [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/mujahedin>

dá se říci vládl. Jak je ale již známo, vojska americké armády se v roce 2021 definitivně stáhla z Afghánistánu, a to s poměrně nejasným až spíše negativním výsledkem, kdy se Tálibán vrátil téměř okamžitě po jejich odchodu k moci. Tehdejší vůdce Al-Káidy Usáma bin Ládín byl zabit 2. května roku 2011 při speciální misi amerických Navy SEALs, a to v jeho domě v rodném Pákistánu.²⁷²⁸²⁹

Obrázek 3. 1 Usáma bin Ládín³⁰

3.2.2 Ozbrojená islámská skupina Alžírsko

Jako druhou teroristickou organizaci autor zvolil Ozbrojenou islámskou skupinu Alžírsko (GIA). Byla možnost zvolit například v posledních letech velmi známou teroristickou organizaci Islámský stát (ISIS). Avšak byla zvolena právě Ozbrojená

²⁷ al-Qaeda | History, Meaning, Terrorist Attacks, & Facts | Britannica. Encyclopedia Britannica | Britannica [online]. Copyright © Anatoli Styf [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda>

²⁸ jihad | Meaning, Examples, & Use in the Quran | Britannica. Encyclopedia Britannica | Britannica [online]. Copyright © Anatoli Styf [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/jihad>

²⁹ Osama Bin Laden Dead | whitehouse.gov. The White House | whitehouse.gov [online] [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2011/05/02/osama-bin-laden-dead>

³⁰ Osama bin Laden | Biography, al-Qaeda, Terrorist Attacks, Death, & Facts | Britannica. Encyclopedia Britannica | Britannica [online]. Copyright © Anatoli Styf [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Osama-bin-Laden>

islámská skupina Alžírsko a to z důvodu jedné z navazujících kapitol, kde je popisován právě teroristický útok na civilní letoun Air France, který uskutečnila tato skupina.

Jak již název organizace napovídá, měla svou základnu právě na území Alžírsko. Rok vzniku se uvádí 1993. Organizaci založili především veteráni z války v Afghánistánu, které k tomu přiměl vládní zákaz politické strany Islámská fronta spásy. Tato politická, nábožensky založená strana se ve zkratce snažila v Alžírsku nastolit Islámský stát, který by se řídil právem šaría. I kvůli tomu byla brutálně potlačena alžírskou armádou a poté navždy zakázána v prosinci roku 1991. Po této události Ozbrojená islámská skupina Alžírsko zahájila svou vlastní a poměrně brutální kampaň, která zahrnovala i různé útoky a velmi rychle se stala jednou z nejvíce obávaných radikálních násilnických skupin. Zaměřovala se především na intelektuály a jiné civilisty. Je dokázáno, že v některých ohledech existovaly i jisté vazby a provázanost s již výše zmíněnou teroristickou organizací Al-Káida. Tato alžírská skupina měla vazby do Evropy, a to především na Francii. Tam totiž přebývala početná Alžírská diaspora³¹, která byla pro tuto organizaci zdrojem financí, avšak také na území Francie rekrutovala nové radikální bojovníky. Francie však byla taktéž jedním z cílů této teroristické organizace. Skupina má na svědomí několikero teroristických útoků, a to ať už bombových, tak různých únosů, útoků a vražd. Také útočili na alžírské bezpečnostní jednotky a zabila poměrně velký počet Evropanů na území Alžírsko. Mezi ty největší teroristické útoky, které má skupina na svědomí, patří:³²³³

- únos a následné zavraždění mnichů z kláštera Tibehirine v Alžírsku roku 1996,
- zavraždění katolického biskupa v Alžírsku v roce 1996,
- bombardování tržiště v Larbaa v Alžírsku v den nezávislosti, při němž zemřelo 35 lidí,
- série různých bombových útoků ve Francii roku 1995, při nichž zahynulo 10 lidí a více než 200 jich bylo zraněno. Útoky se odehráli v pařížském metru, na venkovních trzích, v židovské škole a také ve vlaku,

³¹ Diaspora označuje určitou etnickou populaci, která dobrovolně, nebo z donucení emigruje ze své domoviny, ale přitom si zachovává vazby na svou původní kulturu.

³² Islamic Salvation Front (FIS) - Islamic Studies - Oxford Bibliographies. Oxford Bibliographies - Your Best Research Starts Here - obo [online]. Copyright © 2022. All rights reserved. [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195390155/obo-9780195390155-0215.xml>

³³ ARMED ISLAMIC GROUP | United Nations Security Council. Welcome to the United Nations [online] [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/armed-islamic-group

- vyvraždění celých vesnic a rodin od roku 1995 do konce 90. let, při nichž zahynulo několik stovek lidí,
- únos letadla společnosti Air France v Alžíru v prosinci 1994 s úmyslem použít letoun jako zbraň s cílem v Paříži. Tento čin bude podrobněji rozebrán v následujících kapitolách.

Roku 1998, se v organizaci začínají rozcházet názory v otázce útoků na civilní obyvatelstvo. Jeden z velitelů se proto od organizace odtrhává a zakládá novou skupinu, která je zapsána jako organizace spadající pod Al-Káidu. Mnoho členů ozbrojené islámské skupiny Alžírsko se k této nové skupině přidává a organizace ztrácí pomalu na síle. Poslední emír³⁴ této organizace je zatčen roku 2004 a tím se i tato organizace rozpadá.³⁵

4 Příčina a způsob teroristického útoku

Vznik dopravního létání, je všeobecně považován za jeden z obrovských úspěchů a pokroků 20. století. Také přímo zapříčinil rozkvět celkové mobility lidí po světě a urychlil rozkvět světového obchodu. Na druhou stranu se zrodila forma přepravy, která byla poněkud zranitelná, a právě proto se dopravní létání stalo terčem nejrůznějších teroristických útoků, pod které spadají ať už únosy nebo bombové útoky, či využití letounu jako takového k destrukci. Zranitelnost civilního létání si mnoho lidí vůbec neuvědomovalo, a to až do roku 1947, kdy se stal historicky první únos letounu. Tři rumunští vojáci unesli rumunské civilní letadlo s deseti lidmi na palubě. Jeden z posádky byl zastřelen po odmítnutí požadavků od únosců. Únosci byli později zadrženi. Po této události si mnoho lidí uvědomilo, že civilní letoun není pouze nástroj k bezpečnému transportu, ale také může někým být použit k únosu, vyhrožování, k úniku či k jakémukoliv druhu teroristického útoku.³⁶

³⁴ Emír je čestný titul v muslimském světě. Je jím vysoce postavený vojenský velitel či vůdce.

³⁵ ARMED ISLAMIC GROUP | United Nations Security Council. Welcome to the United Nations [online] [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/armed-islamic-group

³⁶ 11. CHOI, J., MUNSON, R. *Aviation Terrorism: Historical Survey, Perspectives and Responses*. Basingstoke: Springer, 1994. ISBN 978-1-349-23175-1.

4.1 Příčiny teroristického útoku

Velmi důležité je popsat dané příčiny terorismu, kterých může být celá řada a rozsah této práce nedovoluje popsat detailně všechny. Přesto je zde vybráno několik, dle autora, nejdůležitějších popisovaných příčin. Jako první lze mluvit o politickém terorismu, jenž je možný dále dělit například na revoluční či separatistický. Hlavní důvod separatistického terorismu, je snaha o získání nadvlády nad určitým územím a snaha o vznik vlastního „státu“, který je naprosto autonomní. Většinou se tyto organizace či skupiny hájí jejich etnikem, příslušností k určité skupině obyvatel, či historickým vývojem na daném území. Takovéto snahy vyvolávají velikou nestabilitu na daném území a mohou způsobovat širokou řadu problémů ať už pro místní obyvatele, tak už pro stát samotný. Může docházet k různým hospodářským potížím a neustálým konfliktům. Takovéto potíže dále způsobují vznik uprchlíků, kteří se před terorem a možnou válkou snaží uprchnout do jiných, bezpečnějších zemí. Jedním z dalších problémů, může poté být konflikt mezi dvěma separatistickými organizacemi, kdy takováto situace většinou přerůstá ve velmi krvavý konflikt, do kterého jsou samozřejmě zavlečeni i civilisté. V momentální situaci lze hovořit například o Albánském separatismu, který vzrůstá ve východní Evropě či například problém Kurdů, jež usilují o vlastní zemi Kurdistán a přou se o tento vznik s Tureckem, které vznik tvrdě odmítá. V případě terorismu revolučního, je hlavní příčinou tohoto problému nespokojenost se stávajícím politickým režimem či vládou. Proto jsou vůči této vládě podnikány nejrůznější teroristické útoky, které mají za cíl režim poškodit či ho úplně zničit a poté nastolit ten, za který tyto organizace bojují.³⁷

Druhý rozebíraný typ terorismu je náboženský. Tento typ je poměrně vysoce rozšířený po celém světě a je široké veřejnosti asi nejvíce známý. V tomto případě lze hovořit hlavně o náboženském extremismu. Hlavním cílem teroristických organizací je šířit jejich víru, snaha o založení nového „božího státu“ a například potlačení jiných náboženských skupin nebo jejich úplné zničení. Za ten nejvíce rozšířený, lze jednoznačně považovat islámský extremismus. Ten je často namířený nejen vůči ostatním náboženským skupinám či bezvěrcům³⁸ ale také vůči světovým mocnostem jako například Spojené státy americké. Častokrát se islámští teroristé považují za boží

³⁷ Důvody realizace a formy terorismu (článek) - Obrana a strategie. Web of Science, Scopus, ERIH, DOAJ, ICI, CEEOL... - Obrana a strategie [online]. Copyright © 2001 [cit. 15.02.2022]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2005/1-2005/duvody-realizace-a-formy-terorismu.html>

³⁸ Člověk bez náboženského vyznání, ateista.

bojovníky a jsou skálopevně přesvědčeni, že konají správně dle vůle jejich boha. Například teroristé, kteří stojí za útoky 11. září 2001, věřili že jsou božími bojovníky a že bojují proti nepřátelům jejich boha. Věřili, že zabití tolika bezvěrců napomůže k nastolení té správné boží nadvláde a že obětování jejich života jim přinese boží vděčnost a věčný ráj. Jednu z hlavních rolí zde také hrají náboženští vůdcové, kteří teroristické organizace vedou a určují jejich směr konání. Mezi nejznámější vůdce patřil například Usáma bin Ládín. Příslušníci tohoto typu terorismu neváhají použít svá těla k sebevražedným útokům, a to díky vysoké míře fanatismu a oddanosti vůči svému náboženství, což se u ostatních typů objevuje velmi zřídka či vůbec.³⁹⁴⁰

Dvě poslední rozebírané příčiny či typy terorismu, jsou terorismus psychotický a kriminální. Tyto dva typy nejsou však zdaleka tak rozšířené jako ty předchozí. Jsou to spíše ojedinělé případy. V kriminálním terorismu hovoříme o nejrůznějších skupinách či organizacích, které stojí za organizovaným zločinem. Jejich hlavní motivací jsou finanční prostředky, které nejčastěji získávají nelegální činnostmi jako je například obchod se zbraněmi, prodej drog, obchod s lidmi atd. Jejich činnost je spíše zamaskována a shazována na skupiny jiné. Psychotický terorismus je opravdu ojedinělým typem, avšak čas od času se i ten objeví. Jde o jednotlivce, kteří spáchají daný čin za účelem vlastního uspokojení. Čin nemá žádný hlubší význam či cíl. Jde pouze o hromadné zastrašení, vyvolání hrůzy a utrpení. Většinou se však jedná o psychicky nemocné jedince či psychopaty. Organizovanost a propracovanost takovýchto útoků od jedinců je však častokrát na velmi nízké úrovni. Jejich jednání je spíše založené na rychlém a velmi impulsivním jednání. Dají se však naleznout i výjimky⁴¹

³⁹ Důvody realizace a formy terorismu (článek) - Obrana a strategie. Web of Science, Scopus, ERIH, DOAJ, ICI, CEEOL... - Obrana a strategie [online]. Copyright © 2001 [cit. 15.02.2022]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2005/1-2005/duvody-realizace-a-formy-terorismu.html>

⁴⁰ PERRY, M., NEGRIN, H. *The Theory and Practice of Islamic Terrorism: An Anthology*. New York: Springer, 2008. ISBN 978-0-230-61650-9

⁴¹ Důvody realizace a formy terorismu (článek) - Obrana a strategie. Web of Science, Scopus, ERIH, DOAJ, ICI, CEEOL... - Obrana a strategie [online]. Copyright © 2001 [cit. 15.02.2022]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2005/1-2005/duvody-realizace-a-formy-terorismu.html>

4.2 Způsob teroristického útoku

Nejprve je dobré si říci, proč je vlastně civilní letectví jedním z primárních cílů různých teroristických organizací po celém světě. Jedním z primárních důvodů je, že je tento způsob zkrátka velmi efektivní. Pro teroristické organizace je boj vůči světovým mocnostem něco jako boj Davida a Goliáše. Teroristický útok na civilní letoun je však pro takovou organizaci hodně muziky za málo peněz. Zde jsou vyjmenovány hlavní důvody, proč jsou útoky mířeny právě na civilní letectví:

- Útok je mediálně vidět,
- civilní letectví je velmi význačný a silný cíl,
- útok na letectví je velmi efektivní,
- útok má obrovské dopady na ekonomiku ať už dopravce, tak samotného národa,
- je to mezinárodně viditelný a atraktivní cíl,
- útok je v porovnání s výsledkem poměrně jednoduchý.⁴²

Prvním a velmi hojně využívaným způsobem teroristického útoku v civilním letectví je únos letadla. V některých publikacích lze také nalézt názvy jako vzdušné pirátství či nezákonné zabavení. Definicí takového činu je násilné odklonění letadla v letu proti vůli jeho posádky. Hlavním cílem teroristů je v takovémto případě přebrat veškerou kontrolu nad civilním letounem, jeho posádkou a pasažéry. Nevinní pasažéři jsou vzápětí vzati jako rukojmí a jsou pod výhrůzkou násilí, zabití či odpálení výbušniny donuceni poslouchat útočníky a plnit jejich rozkazy. V některých případech jsou jednotliví pasažéři demonstrativně zavražděni, aby se ostatní přesvědčili, že jsou záměry útočníků myšleny naprosto vážně a vznikl tak na palubě ještě větší strach. Pro únos se stalo civilní letadlo ideální cíl, je to vlastně takový box plný rukojmích 10 kilometrů nad zemským povrchem. Letadlo je také schopné překonat vysokou rychlostí hranice mezi jednotlivými státy, a to bez jakýchkoliv potíží. Pokud se sečtou všechny plusy, které únos civilního letadla poskytuje, lze dojít k závěru, že je takovýto únos absolutně ideálním nástrojem pro

⁴² HARRISON, J. *International Aviation and Terrorism: Evolving Threats, Evolving Security*. Abingdon: Routledge, 2009. ISBN 978-0-203-87871-2.

mezinárodní terorismus. Tento způsob terorismu stále zůstává v dnešním světě aktuální a je velmi důležité ho neustále probírat a snažit se snížit riziko únosu na naprosté minimum. S postupem technologií a modernizací se však únos civilního letadla stává pro teroristy stále těžším úkolem.⁴³

Bombový útok na palubě civilního letounu nebo v prostorách letiště je jedním z dalších způsobů provedení teroristického útoku. Opět je to jedna z nejpoužívanějších metod, díky své vysoké efektivitě a velké míře destrukce. Jedním z příkladů takového bombového útoku byl například let Korean Air 858. Při tomto letu byla umístěna bomba do prostoru na příruční zavazadla nad sedadly cestujících. Umístěna byla dvěma severokorejskými agenty. Po výbuchu všichni na palubě zemřeli. Toto je pouze jeden ukázkový případ takového útoku. Největší zastoupení u tohoto druhu teroristických útoků má politický motiv a náboženství. Pokud je takovýto útok spáchaný za letu na palubě letounu, teroristé počítají s tím, že je takovýto útok pro ně fatálním. Je tedy za potřeby notná dávka odvahy a fanatismu. S vývojem technologií, se postupem času vyvinuli například tekuté výbušniny, které byly v začátcích poměrně složité na odhalení. Pro teroristické organizace je bombový útok jednou z nejefektivnějších cest teroru a také cesta k dosažení svých politických cílů. Takový bombový útok vyvolá vždy obrovskou vlnu reakce po celém světě. Je to pro teroristické organizace osvědčený a zaručený způsob. Postupem času a vývojem technologií se opět i v tomto případě dá hovořit o neustále složitějším úkolu pro teroristy.⁴⁴⁴⁵

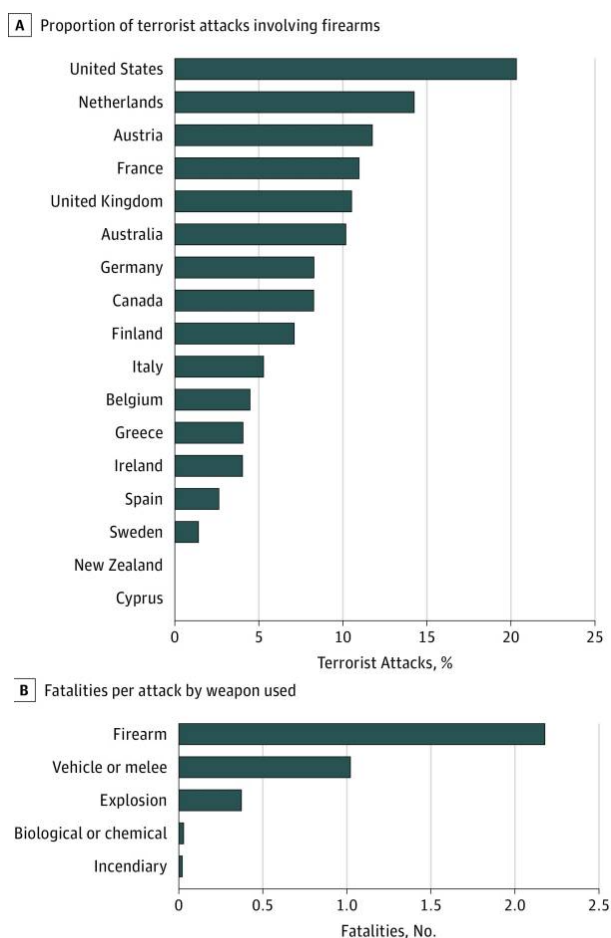
Útok zbraní, je třetím ze základních teroristických útoků. Autor vybral tyto tři způsoby, jelikož jsou všeobecně těmi nejvíce hojně užívanými. Samozřejmě existuje celá řada dalších způsobů, avšak pouze o způsobech teroristického útoku by se dala napsat celá bakalářská práce. Tento způsob lze také popsat jako útok aktivního střelce či skupiny střelců. Útok se však dá provést nejen palnou zbraní, ale je možné použití například nože a různých dalších typů zbraní. Také jsou tyto útoky velmi často kombinovány s předešlými typy útoků. Většinou je cílem útočníka zavraždit v co nejkratší době co nejvíce lidí. Vzorec oběti není ve většině případů vůbec důležitý. Volena jsou záměrně místa s vysokým počtem potenciálních obětí. Tím se například může stát právě i

⁴³ 11. CHOI, J., MUNSON, R. *Aviation Terrorism: Historical Survey, Perspectives and Responses*. Basingstoke: Springer, 1994. ISBN 978-1-349-23175-1.

⁴⁴ HARRISON, J. *International Aviation and Terrorism: Evolving Threats, Evolving Security*. Abingdon: Routledge, 2009. ISBN 978-0-203-87871-2.

⁴⁵ Korean Air 858: Why The Confessed Terrorist Went Free. View from the Wing - Thought Leader in Travel [online]. Copyright © 2022 Miles and Points Consulting LLC [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://viewfromthewing.com/korean-air-858-terrorist-went-free/>

prostor letiště nebo paluba letounu. Na stránkách Policie ČR lze nalézt návod, jak se chovat při takové situaci z pozice oběti. Jejich rada zní utíkej, schovej se, bojuj. Pokud existuje jakákoliv úniková cesta z prostředí nebezpečí, je nejlepší utéct. Pokud taková cesta není dostupná, je nejlepší možností schovat se. Pokud však terorista odhalí pozici oběti, zbývá jen jediná možnost, a to je bojovat. Přestože byly zbraně použity pouze v nějakých 10% teroristických útoků mezi lety 2002 a 2016, způsobily okolo 55% obětí teroristických útoků. Tato děsivá statistika poukazuje na to, že tento způsob teroristického útoku není dobré opomínat. V následujícím obrázku je tato statistika krásně vyobrazena.⁴⁶⁴⁷⁴⁸

Obrázek 4. 1 Podíl útoků střelnými zbraněmi (A) a smrtelných úrazů na jeden útok (B), 2002-2016⁴⁹

⁴⁶ Bezpečnostní portál Magistrátu hl. m. Prahy. Bezpečnostní portál Magistrátu hl. m. Prahy [online]. Copyright © 2016 [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://bezpecnost.praha.eu/clanky/utok-aktivniho-strelceterorismus>

⁴⁷ Utíkej, schovej se, bojuj! - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Copyright © 2021 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utikej-schovej-se-bojuj.aspx>

⁴⁸ US National Library of Medicine: National Institutes of Health: Use of Firearms in Terrorist Attacks [online]. [cit. 16.02.2022] Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5820736/>

⁴⁹ US National Library of Medicine: Use of Firearms in Terrorist Attacks figure [online]. [cit. 16.02.2022] Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5820736/figure/ild170057f1/?report=objectonly>

4.3 Teroristické útoky 11. září 2001

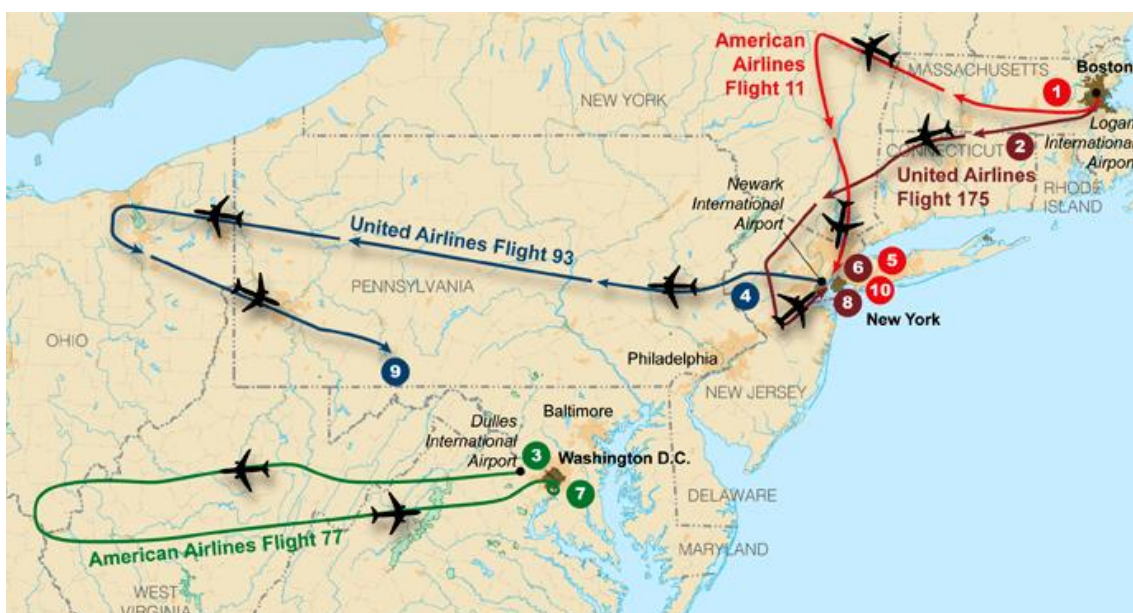
Když se řekne terorismus v civilním letectví, první událost, která se skoro každému vybaví, jsou právě teroristické útoky 11. září 2001 v USA, kdy byly uneseny 4 civilní letadla American a United airlines a použity jako zbraň k destrukci a vraždě tisíců nevinných lidí. Událost byla tak závažná, že se dokonce říká, že existuje svět před a po 11. září 2001. Tak moc tato tragická událost změnila svět. V úterý, v brzkých ranních hodinách, narazily 2 civilní letouny plné lidí do takzvaných dvojčat, kde se tehdy nacházelo světové obchodní centrum a poté následovali další 2 únosy civilních letadel. Únosci dokonce volili letadla, která byla určena k delší trase a měla tak křídla plná paliva, což způsobilo v konečném důsledku větší destrukci. Také hleděli na obsazenost letů pasažéry a volili ty lety, kde se jich nacházelo co možná nejvíce. Takto do detailu, byly útoky promyšleny. Děj tohoto útoku je popsán velmi stručně, jelikož je tak komplexní, že pouze o něm lze napsat celou bakalářskou práci.⁵⁰

První letadlo American airlines Boeing 767, let 11 s 92 lidmi na palubě, vzletlo v 7:59 z bostonského letiště. Ani ne o hodinu později v 8:46 letadlo naráží do severní věže světového obchodního centra. Nejprve existovala domněnka, že se jednalo pouze o malé letadlo všeobecného letectví, které nešťastnou náhodou narazilo do mrakodrapu. Pouze čtyři minuty po této události, je již informovaný i tehdejší americký prezident George Bush, který se zrovna nachází na návštěvě základní školy na Floridě. Později však přicházejí jiné informace o nárazu letounu, které naznačují terorismu a vše se potvrdí v moment, kdy druhé unesené civilní letadlo United Airlines, let 175, naráží do jižní věže světového obchodního centra. Ještě před nárazem proběhl telefon od jednoho z členů posádky letu, který volal do kanceláře United Airlines a oznámil, že je letadlo uneseno, oba piloti byli zavražděni a jedna z letušek pobodána. Také zmínil, že teroristé s největší pravděpodobností ovládají samotný letoun. Již v 9:08 FAA⁵¹ zakazuje veškeré lety do New Yorku a v jeho okolí. V 9:37 únosci třetího uneseného letadla, letu 77, narážejí do západní části pentagonu, které je sídlem amerického ministerstva obrany. Při nárazu zabíjejí veškeré pasažéry a členy posádky na palubě letadla a dalších 125 vojenských a civilních obětí, které se nacházeli uvnitř budovy. Po informování o třetím teroristickém útoku FAA poprvé v historii uzemňuje veškerá letadla ve vzduchu. Přes 3000 komerčních

⁵⁰ MARANVILLE, A. *The 9/11 Terrorist Attacks: A Day That Changed America*. North Mankato: Capstone, 2021. ISBN 9781663905888.

⁵¹ Federal Aviation Administration, americký národní letecký úřad.

letů je donuceno okamžitě přistát plus přes 1000 soukromých letounů také. Země se nachází v chaosu a prochází si doslova noční můrou. V 9:59 se bortí k zemi jižní věž světového obchodního centra. O osm minut později, poslední čtvrtý unesený civilní letoun společnosti United airlines, let 93, naráží do polí v Pensylvánii. Stává se tak po tom, co se pasažéři na palubě vzbouřili a vnikli přímo do kokpitu, kde došlo k hromadné rvačce s teroristy, kteří namířili letadlo k zemi a zabili tak všechny na palubě. Předpokládá se, že čtvrtý letoun mířil na Bílý dům, nebo na Kongres Spojených států amerických. Ke svému cíli však díky velmi odvážným cestujícím, kteří se vzbouřili, nikdy nedorazil. Bylo jim již známé, že před nimi byly uneseny 3 další letadla, která byly použity jako zbraň. Věděli, že jedinou šancí na jejich záchranu, bylo bojovat. Bohužel, sami sebe zachránit nedokázali, avšak není pochyb, že právě tito stateční pasažéři letu 93 zachránili stovky dalších nevinných lidí na zemi. V 10:28 se řítí k zemi severní věž světového obchodního centra a všem dochází, k jak obrovské národní tragédii došlo.⁵²⁵³

Obrázek 5. 1 Trasy unesených letadel⁵⁴

K teroristickým útokům se přihlásila dříve popisovaná teroristická organizace Al-Káida, pod vedením již notoricky známého vůdce Usámy bin Ládina. Jedním z hlavních

⁵² NATIONAL COMMISSION ON TERRORIST ATTACKS. *The 9/11 Commission Report: Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States*. New York: Cosimo, Inc., 2010. ISBN 978-1-61640-219-8.

⁵³ 9/11 Timeline - Videos, World Trade Center Attacks - HISTORY. [online]. Copyright © 2022 A [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-timeline>

⁵⁴ September 11 attacks - Wikipedia. [online] [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/September_11_attacks#/media/File:Flight_paths_of_hijacked_planes-September_11_attacks.jpg

strůjců těchto teroristických útoků byl však Khalid Sheikh Mohammed, který detailně naplánoval vše důležité. Teroristů zapojených v únosech, bylo dohromady 19 a většina z nich se již delší dobu před útoky nacházela na půdě USA. Také je známým faktem, že teroristé, kteří usedli za knipl unesených letadel, měli patřičný výcvik pro řízení takového letadla, kterým prošli právě v USA a dobře věděli, co dělají. Dokonce si na ně vzpomíná i majitel letecké školy, ve které teroristé prodělali výcvik a jednoho z nich popsal jako velmi nepřátelského. Avšak nikdy by ho ani ve snu nenapadlo, že jeho instruktoři učí ovládat letadlo budoucí teroristy, kteří spáchají jeden z největších teroristických útoků, co kdy lidstvo zažilo. V jednom rozhovoru dokonce přímo uvedl, že si přeje, aby teroristy tenkrát doslova zabil a zabránil tak budoucím událostem. Motivem k těmto teroristickým útokům, bylo dle Bin Ládina podpora západních mocností namířená proti muslimům v Somálsku, Americká podpora Izraele nebo například přítomnost amerických vojáků v Saudské Arábii. Důvodů však existovalo mnohem více a ve zkratce Bin Ládín vyhlásil svatou válku vůči USA. Je třeba si také uvědomit, že úlohou těchto útoků nebyla pouze zkáza, smrt a destrukce, ale také to, aby se celý svět díval a viděl, čeho je taková teroristická organizace schopna.⁵⁵⁵⁶⁵⁷

Obrázek 6. 1 Let 175 United Airlines před nárazem do jižní věže⁵⁸

⁵⁵ September 11 attacks - The attacks | Britannica. Encyclopedia Britannica | Britannica [online]. Copyright © mbolina [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/September-11-attacks/The-attacks>

⁵⁶ American who trained al Qaeda pilots still wonders, 'Why me?' - CNN.com. [online] [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2011/US/05/03/al.qaeda.flight.school/index.html>

⁵⁷ HOWIE, L. *Witnesses to Terror: Understanding the Meanings and Consequences of Terrorism*. London: Palgrave Macmillan, 2012. ISBN 978-0-230-29975-7.

⁵⁸ Business News: Business News India, Business News Today, Latest Finance News, Business News Live - The Financial Express [online] [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.financialexpress.com/wp-content/uploads/2017/09/A.jpg>

Následky těchto teroristických útoků byly doslova devastující. Obětí těchto útoků bylo neskutečných 2977 a do toho nejsou započítány vážná zranění a celoživotní následky dalších stovek, ne-li tisíců. Věkem se oběti pohybovali od dvou až do 85 let. Zajímavostí je, že okolo 75% obětí byly právě muži. Z pohledu ekonomických škod měly tyto útoky velmi negativní dopad na celkovou ekonomiku USA. Hned druhý den po útocích spadly americké trhy o 7,1%. Jen samotná ekonomika New Yorku, přišla o 143 000 pracovních míst. Celková ekonomická ztráta během prvních dvou až čtyř týdnů po útocích je odhadována na 123 bilionů dolarů. Na světě do dnes existují jedinci, či skupiny, kteří věří nejrůznějším konspiračním teoriím. Například někteří věří teorii, která hovoří o tom, že v útocích byla zapojena samotná vláda USA, například z důvodu, aby si vytvořila záminku pro vniknutí do Afghánistánu atd. Těchto teorií je nespočet, avšak většina z nich je založena na nepravdách, neověřených, nekvalitních či smyšlených zdrojích a informacích.⁵⁹⁶⁰⁶¹

4.4 Únos Letu Air France 8969

Na Boží hod vánoční, 24. prosince roku 1994, odlétalo z Alžíru, hlavního města Alžírsko, civilní letadlo s 227 pasažéry na palubě na Francouzské letiště Orly v Paříži. Před tím než letadlo bylo vytlačeno ze stojánky, na palubu vstoupili čtyři muži převlečení v oblecích Air Algerie a prohlašovali se za příslušníky policie. Začali prověřovat pasy cestujících. Nikomu se na tomto nezdálo nic podezřelého. O pár minut později však jeden z únosců zavřel dveře letounu. Poté únosci vyndali zbraně a prohlásili, že Ozbrojená islámská skupina Alžírsko přebírá kontrolu nad letadlem. Požadavky teroristů byly, aby dva uvěznění velitelé teroristické organizace byly propuštěni. Pokud by se tak nestalo, teroristé vyhrožovali zavražděním všech na palubě a zničením letadla. Po nějaké době, kdy požadavky nebyly splněny, únosci zavraždili první oběť, což byl pracovník francouzské ambasády. Tímto si Francouzská vláda uvědomila vážnost situace a to, že to únosci opravdu myslí vážně a jsou schopni zabít. Teroristé se pokoušeli dostat letové

⁵⁹ 9/11 by the numbers: Victims, hijackers, aftermath, and more facts about September 11, 2001 - ABC7 San Francisco [online]. Copyright © 2022 KGO [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://abc7news.com/911-september-11-victims-facts-about-how-many-planes-were-hijacked-on/11006480/>

⁶⁰ September 11 Attacks: Facts, Background & Impact - HISTORY. [online]. Copyright © 2022 A [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks#section_9

⁶¹ KING, J. *Conspiracy Theories: A Guide to the World's Most Intriguing Mysteries*. Chichester: Summersdale Publishers LTD - ROW, 2015. ISBN 978-1-78372-599-1.

povolení a chtěli zamířit do Paříže. To nakonec však díky nedostatku paliva nevyšlo a nakonec teroristé zvolili letiště v Marseille. Tam Francouzská vláda okamžitě vyslala své speciální protiteroristické jednotky GIGN.⁶² Před odletem z Alžíru byly zabiti již 3 cestující. Také však teroristé propustili zejména ženy a děti. Po přistání v Marseille bylo letadlo odkloněno na opuštěnou stojánku, což je zcela normální procedura, aby bylo letadlo co nejdále od ostatního provozu. Až 54 hodin od začátku únosu GIGN zahájil útok. Došlo k přestřelce a také například použití zábleskového granátu, který měl ochromit teroristy. Zajištění letadla zabralo speciálním jednotkám pouhých 90 sekund. Teroristé byli uvězněni v kokpitu a neměli již kam utéct. Ve zmatku se naštěstí pilotovi podařilo vyskočit okénkem a umožnil tak odstřelovačům zneškodnit teroristy nacházející se v kokpitu. 25 lidí bylo při osvobození letadla zraněno. Všichni teroristé byli zabiti a tím i ukončen únos letadla.⁶³⁶⁴

5 Prevence a ochrana vůči teroristickým činům

Prevence a ochrana vůči teroristickým činům je jedním ze základních kamenů bezpečnosti civilního letectví. Hrozba terorismu je v civilním letectví již známým a poměrně dobře prozkoumaným jevem. Základní způsoby provedení teroristických činů se prakticky nezměnily, a proto jsme byli schopni vůči nim vytvořit nejrůznější opatření. Nejzásadněji bezpečnost v civilním letectví rozhodně změnili již dříve zmíněné události 11. září 2001, kdy byly provedeny několikanásobné teroristické útoky, při kterých zemřely tisíce nevinných lidí. Jakými způsoby se lze chránit před hrozbou teroristického útoku v civilním letectví a jaké postupy jsou ve světě využívány, je rozebráno v této kapitole.⁶⁵

První z těch veřejnosti méně známých postupů pro zachování pořádku na palubě civilního letounu, jsou takzvaní Sky Marshals, nebo In-flight security officers, což jsou v jednoduchém překladu zkrátka vzdušní policisté, zástupci zákona, či tajných

⁶² Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale, francouzská elitní protiteroristická jednotka

⁶³ KATZ, M., S. *Against All Odds: Counterterrorist Hostage Rescues*. Minneapolis: Twenty-First Century Books, 2004. ISBN 9780822515678.

⁶⁴ Vánoční drama. Před 20 lety zajali teroristé letadlo s 220 lidmi [online] [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/technet/technika/pariz-alzir-unos-letadla.A141223_134625_tec_technika_sit

⁶⁵ WILKINSON, P., JENKINS, B. *Aviation Terrorism and Security*. London: Frank Cass publishers, 1999. ISBN 978-1-135-23121-7.

protiteroristických složek jednotlivých zemí na palubě dopravních letounů. Také však tyto agenti mohou být nasazeni přímo jednotlivými aeroliniemi na své paluby a to z různých důvodů. Tito agenti se ve většině případů nacházejí na přesně daných linkách či u daných aerolinií, kde je zvýšená pravděpodobnost nějakého teroristického útoku. Pro jednoduchý příklad, lze uvést Izraelské aerolinie, kde se v mnoha případech na palubě nacházeli tajní agenti Izraelských tajných služeb Mosad. Existovala totiž zvýšená šance agrese vůči Izraelským občanům a židům. Nasazení tohoto druhu prevence a ochrany, bylo v přímé reakci na nejrůznější teroristické útoky, které se za historii civilního letectví odehráli. Agenti jsou v utajení, povětšinou ozbrojeni, avšak nemusí být. O jejich přítomnosti mnohdy ví pouze kapitán daného letounu nebo se nacházejí v absolutním utajení mezi cestujícími. Tímto způsobem jsou při pokusu o teroristický útok na palubě letounu připraveni okamžitě zasáhnout vůči agresorům. V USA se program s těmito agenty rozjel již v roce 1968. Největší přítomnost agentů na palubách letounů však USA zaznamenala až po útocích 11. Zář 2001. Například v roce 2005, byl na letišti v Miami zastřelen těmito agenty Rigoberto Alpizar, který vyhrožoval, že u sebe má bombu, po tom co vyběhl z paluby letounu po hádce se svou manželkou. Přítomnost těchto agentů na palubě civilního letounu je nepochybně veliké plus pro bezpečnost daného letu a je veliká pravděpodobnost, že se již spousta lidí s těmito agenty při cestování letadlem setkala, avšak neměla ponětí, kým doopravdy jsou.⁶⁶⁶⁷

Bezpečnostní kontrola na letištích je jednou z dalších prevencí vůči potencionálním teroristickým útokům. Všeobecně známá procedura, kterou každý cestující musí projít před nastoupením na palubu dopravního letadla. Cestující odkládá veškeré své věci a příruční zavazadlo do boxu, který následně projede rentgenem. Je zřejmé, že se v zavazadle jak příručním, tak odbaveném, nesmí nalézat například zbraně, výbušniny, nejrůznější chemické či radioaktivní látky atd. V příručním zavazadle, nelze mít například tekutiny nad objem 100ml. Toto omezení bylo uvedeno v platnost v roce 2006, kdy Britská policie odhalila teroristy, kteří měli v úmyslu detonovat tekutou výbušninu, kterou se pokusili propašovat na palubu letadla a to právě v příručních zavazadlech. Cestující také prochází rámem na detekci kovů. Pokud je alarm na tomto rámu spuštěn, je cestující povinen se podrobit důslednější rentgenové prohlídce. Také se

⁶⁶ Sky marshal - Wikiwand. Wikiwand [online] [cit. 24.02.2022]. Dostupné z: https://www.wikiwand.com/en/Sky_marshal#/google_vignette

⁶⁷ Man Killed by Air Marshals Was Shot 11 Times - The New York Times. The New York Times - Breaking News, US News, World News and Videos [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2006/05/25/us/25plane.html>

využívá speciálních proužků, které jsou otřeny o cestujícího a je jimi zjišťována přítomnost zbytků výbušniny, a to jak na těle, tak na oblečení nebo i v příručním zavazadle. Obecně se po teroristických útocích 11. Zář 2001 zásadním způsobem zvýšila důslednost a přísnost veškerých bezpečnostních kontrol na letištích po celém světě.⁶⁸⁶⁹

Zajištění bezpečnosti se také samozřejmě týká samotných provozovatelů letadel, jimiž jsou právě aerolinie. Každá aerolinie přijímá svá bezpečnostní opatření a využívá jinou míru zabezpečení. Letecký personál jako jsou například letušky či piloti, procházejí výcvikem, který také obsahuje právě přípravu na události, jakými jsou právě teroristické útoky. Také aerolinie mají vlastní In-flight security officers, tedy agenty, kteří se mohou nacházet na určitých linkách, jenž jsou považovány za více rizikové a tudíž v utajení chránit bezpečnost a pořádek na palubě letounu. Aerolinie také může mít vlastní příslušníky ochrany, kteří se zaměřují především na ochránění letadla, pasažérů a také posádky. Tito příslušníci se nesoustředí pouze čistě na terorismus, ale na celkovou bezpečnost všech zúčastněných a hladký průběh všech procedur, které souvisí s provozem. Například provádějí bezpečnostní prohlídky, a to až už na letišti, kde kontrolují, zda jsou splněny a zajištěny alespoň minimální požadavky na bezpečnost, nebo přímo na palubě letadel jejich aerolinií. Žádná z aerolinií nemá zájem na tom, aby se zrovna jejich letadlo stalo terčem například únosu, či jakéhokoliv jiného teroristického útoku. To totiž vede ke ztrátě toho nejdůležitějšího, což jsou lidské životy avšak z pohledu aerolinií také ke ztrátě až už samotného letadla, tak například důvěry klientů v jejich aerolinii.⁷⁰

⁶⁸ Here's why you're only allowed 100ml liquids on flight. Redirecting to <https://tribune.com.pk/404> [online]. Copyright © 2022 The Express Tribune. [cit. 01.03.2022]. Dostupné z: <https://tribune.com.pk/story/1101498/heres-why-youre-only-allowed-100ml-liquids-on-flight>

⁶⁹ Viennaairport - Bezpečnostní kontrola. Flughafen Wien - Passagiere [online]. Copyright © 2022 Vienna Airport [cit. 01.03.2022]. Dostupné z: https://www.viennaairport.com/cz/cestujici/letiste/bezpecnostni_kontrola

⁷⁰ PRICE, J., FORREST, J. *Practical Aviation Security: Predicting and Preventing Future Threats*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2016. ISBN 978-0-12-804293-9.

6 Terorismus v civilním letectví pohledem pilota – řízený rozhovor

V této již praktické kapitole jsou autorem práce popsány názory a pohledy dvou velmi zkušených dopravních pilotů. Jako metodu sběru dat autor zvolil řízený anonymní rozhovor, který byl veden s dvěma dopravními piloty na letišti Benešov. Řízený rozhovor je rozebrán po jednotlivých otázkách a ke každé otázce jsou vždy přiřazeny dvě odpovědi od dvou různých pilotů. Rozhovor byl anonymní, tudíž jsou piloti pojmenováni jako subjekt A a B. První otázka je spíše všeobecná a šlo hlavně o to, piloty alespoň základně představit. Je totiž velmi důležité poukázat na to, jak moc zkušení jsou a jak moc je jejich názor pro tuto práci relevantní. V dalším oddíle praktické části v kapitole vyhodnocení a diskuze, jsou poté porovnány jednotlivé výsledky od pilotů a veřejnosti.

1. Základní informace o pilotovi. (Zkušenosti, kariéra atd.)

A: Československá armáda/Armáda ČR – MIG21, Instruktor na českém letadle Zlín Z-37 Čmelák, C152, C172. Poté dopravní pilot, u již zaniklé aerolinie Fischer na stroji Boeing 737-300. Dále na stroji ATR-72 a na konec s Boeingem 737-800/900 u aerolinií ČSA, Travel service, TUI Belgium, Turkish airlines a Norwegian airlines. Dnes je leteckým instruktorem v letecké škole F AIR, což je jedna z největších leteckých škol ve střední Evropě.

B: Československá armáda/Armáda ČR – Průzkumný zalétávací a zkušební pilot, typy MIG21, SU22, L29, L39, Mil Mi-17. Od roku 1998 dopravní pilot u ČSA, typy TU154, ATR, Boeing 737. Poté v jihovýchodní Asii na typech A320, A330. Momentálně také letový instruktor v letecké škole F AIR.

2. Zažil jste za svou kariéru přímo nějaký teroristický čin či akt agrese na palubě? Nebo znáte někoho, kdo ano?

A: Teroristický čin přímo ne ale určitý akt agrese ano. Jednou v Istanbulu nastalo více než 10hodinové zpoždění kvůli počasí, při kterém byli pasažéři celou dobu zavřeni s námi v letadle. Po 10 hodinách nastala něco jako vzpoura na palubě. Lidé byli agresivní a chtěli

se okamžitě dostat z letadla. Nastala hromadná panika a bezmoc. Nebyl to vůbec příjemný zážitek, ale situaci jsme zvládli a let musel být zrušen. Poté operační středisko přiznalo, že byla chyba vůbec let v takovémto počasí vypravit a nechat poté čekat 10 hodin zavřené cestující na palubě.

B: Teroristický útok ani přímý akt agrese ne, ale různé menší problémy, jako jsou pasažéři pod vlivem alkoholu atd. bohužel ano.

3. Jaká opatření se všeobecně využívají piloti za účelem zabránit teroristickému útoku?

A: Máme například neustále zamknuté dveře do kokpitu, chráněné heslem, které znají pouze piloti a letušky/stevardi. Pokud by však byla například letuška vzata do zajetí teroristou a ten by se dožadoval vstupu do pilotní kabiny, máme možnost přístup skrz dveře odmítnout i v případě zadání správného hesla. Další postupy, které jsou využívány, závisí především na dané aerolinii a jsou většinou neveřejné ze zřejmých důvodů.

B: Byl jsem vedoucí pozemního výcviku u ČSA, tudíž jsem do této problematiky viděl poměrně hluboko. Na cvičeních jsme probírali všechny možné scénáře teroristických útoků a jak s nimi pracovat. Jedním z nejzákladnějších pravidel, je za žádných okolností nepustit únosce do kokpitu letadla, aby nebylo umožněno převzít kontrolu a využít letadlo jako zbraň, tak jak jsme to viděli 11. září 2001. Samozřejmě je takovýchto opatření celá řada, ale většinu z nich se snažíme držet spíše v tajnosti před veřejností, proto o nich nelze otevřeně mluvit.

4. Jaký je přesný postup při únosu či nahlášení bomby na palubě?

A: Opět záleží na aerolinii, jaký má postup. Například u TUI Belgium, jsme měli přímo v checklistu napsáno, nevyhovět za žádnou cenu agresorovi, nepustit do kokpitu. To bylo stěžejní.

B: Budu se opakovat, ale opravdu jedním z nejdůležitějších bodů, je nepustit teroristy do kokpitu letadla a nenechat je ovládnout řízení. Snažit se co nejlépe pochopit situaci a zvolit nejlepší řešení. Pro zajímavost bych zmínil takzvaný Stockholmský syndrom, který

hrozí při takovýchto situacích, kdy například letuška či pasažér zajatý teroristou, s ním z určitého důvodu začne sympatizovat.⁷¹

5. Máte jako pilot strach z případného teroristického útoku?

A: Takto jsem nad tím nikdy neuvažoval. Kdybych nad tím neustále přemýšlel, zbláznil bych se. Strach vyloženě nemám, ale je velmi důležité být neustále ostražitý.

B: Piloti by strachu podlehnout neměli. Jsou cvičení a musí znát perfektně postupy a pevně čelit potencionálnímu vzniku strachu a jeho případnému rozvoji.

6. Jak se potýkat jako pilot se strachem z teroristického útoku?

A: Být neustále ve střehu, avšak nestresovat se tím na denní bázi. Brát to jako každý jiný hrozící problém, jenž může za letu nastat.

B: Brát to z profesionálního hlediska. Pilot je na takovou situaci cvičený. Neustále si musí udržovat psychickou odolnost. Také v tomto ohledu pomáhá cvičení v oblasti CRM⁷², kde se zabýváme i odolností právě vůči strachu a stresu v takových situacích.

7. Panuje podle vás mezi piloty z vlastní zkušenosti velký strach ohledně teroristického útoku?

A: Nemyslím si. Z mé zkušenosti mezi piloty velký strach z terorismu nepanuje.

B: Ne, nepanuje.

8. Jakou roli hrají při takové situaci letušky?

A: Hrají také velmi důležitou roli. Jsou to profesionálky, stejně jako my. Mají naučené postupy, jak se zachovat a jak v takové situaci jednat.

⁷¹ Stockholmský syndrom je specifická pozitivní emoční vazba a závislost oběti na pachateli (např. únosci). Stockholmským syndromem dle statistik trpí zhruba 27 % unesených. Stockholmský syndrom [online]. Copyright © 2001 [cit. 03.03.2022]. Dostupné z: <https://www.mojezdravi.cz/nemoci/stockholmsky-syndrom-5319.html>

⁷² Řízení zdrojů posádky (Crew Resource Management) je efektivní využití všech dostupných zdrojů pro personál letové posádky k zajištění bezpečného a účinného provozu, snížení chybovosti, zamezení stresu a zvýšení efektivity. Crew Resource Management (CRM) | SKYbrary Aviation Safety. SKYbrary Aviation Safety [online]. Copyright © SKYbrary Aviation Safety, 2021 [cit. 03.03.2022]. Dostupné z: <https://skybrary.aero/articles/crew-resource-management-crm>

B: Nezastupitelnou. To právě ony jsou prvotně v kontaktu s únoscem/agresorem. Procházíme spolu s nimi různými cvičeními, kdy například u ČSA jsme nacvičovali únos letadla, který byl zakončený zásahem URNY⁷³ na palubě letadla. Opravdu s námi cvičili příslušníci tohoto speciálního sboru a musím říct, že zásah byl velmi tvrdý a úderný, i když se jednalo pouze o cvičení.

9. Jaký si myslíte, že panuje strach z teroristického útoku v široké veřejnosti?

A: Myslím si, že to hodně záleží na území, o kterém se bavíme. Všeobecně v EU nebo v USA, je velmi bezpečno, a to i ovlivňuje míru strachu u široké veřejnosti. V Africe je to například s bezpečností mnohem horší, i co se týče civilního letectví. To se poté odráží na míře strachu cestujících.

B: Tak nějak průměrný. Kdybych to měl ohodnotit na stupnici od 1-10 od nejmenšího po největší strach, řekl bych zhruba okolo 5-6. Sám jsem napsal knihu létání bez strachu, kde se i touto problematikou zabývám. Strach se dá poměrně dobře ovládat a řešit.

10. Jak změnilo 11. září letectví a bezpečnost? Pociťujete nějaké změny?

A: Nastaly veliké změny. Veliké zpřísnění všech safety a security procesů. Nastalo hodně změn i v operačních postupech na palubě nebo i pro odbavování atd. Omezení vstupu do kokpitu. Dříve bylo normální, že se například děti nechávalo nahlížet do kokpitu, a to dokonce za letu. Po této události již toto z pochopitelných důvodů možné nebylo.

B: Velmi zásadní. Změny jsme pociťovali opravdu veliké. Zjistilo se, že letadlo může být takto využito jako zbraň a naprosto smrtící prostředek. To změnilo opravdu zásadně pohled na vše v otázce bezpečnosti.

11. Myslíte si, že se s dnešní mírou zajištění bezpečnosti se může 11. září opakovat?

A: Teoreticky je možné vše, avšak bylo by to pro teroristy extrémně těžké. Ochrana před takovými činy se neustále zlepšuje, ale musíme si uvědomit, že to samé se děje i na druhé straně, na straně teroristů.

⁷³ URNA - Útvar rychlého nasazení, je specifickým policejním útvarem určeným zejména pro boj proti terorismu. Policie České republiky - Útvar rychlého nasazení - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Copyright © 2021 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 03.03.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-rychleho-nasazeni-policie-ceske-republiky-utvar-rychleho-nasazeni.aspx>

B: Myslím si, že spíše ne.

12. Jak vzpomínáte na 11. září? Pamatujete si, co jste dělal atd.?

A: Ten den jsem zrovna nikam neletěl. Měl jsem schůzku s kamarádem v jedné restauraci. Najednou na televizi začali běžet televizní zprávy se záběry narážejících letadel do světového obchodního centra. Nejprve jsme tomu nikdo nevěřil. Mysleli jsme si, že to byl nějaký americký film. Nevěřili jsme, že to je skutečnost, bylo to pro nás šokující.

B: Ten den jsem letěl do Dubaje s Boeingem 737. Měli jsme kvůli tomu mezipřistání na Kypru, kde jsme poté byli týden zaseknutí na hotelu a nechtěli nás pustit dál. Byla to pro nás naprosto šokující zpráva.

13. Okolo 11. září panují nejrůznější konspirační teorie. Věříte některé z nich, popřípadě jaký je Váš názor ohledně nich?

A: Ne tak úplně, ale věřím, že to mohlo například být iniciováno z vícera stran, a nejen pouze ze strany teroristické organizace. Je možné, že se to vymklo z rukou. Iniciativa dle mého nemusela úplně čistě být pouze na straně teroristů.

B: Jsou to naprosté nesmysly. Absolutně jim nevěřím.

14. Co podle Vás nejčastěji stojí za spácháním teroristického činu?

A: Určitý historický vývoj. Například politika, jako to bylo u Irské samostatnosti. Dále jsou zde samozřejmě jedinci, kteří to zkrátka nemají v hlavě srovnané a momentálně v dnešní době nejrozšířenější motiv, a to dle mého názoru náboženství.

B: Je to souhra všech možných faktorů. Odlišný pohled na svět, vnímání světa, sociální zázemí. Samozřejmě nelze opomenout náboženství.

15. Jak lze podle Vás nejefektivněji bojovat proti případným teroristickým útokům do budoucna?

A: Důležitá je určitě prevence. Například v Izraeli jsem zažil poměrně komplexní výsledky naší posádky. Věděli o nás vše a snažili se získat co nejvíce informací k vyhodnocení, zda jsme pro ně hrozba či ne.

B: Udržovat a neustále zdokonalovat nastavená opatření a rozvíjet je více po té technologické a zpravodajské stránce. Například využití systému rozpoznávání obličejů na letištích atd.

16. Je pravda, že na určitých linkách aerolinií létají zástupci nejrůznějších bezpečnostních služeb v utajení za účelem zabránění případnému teroristickému útoku?

A: Na vybraných kritických linkách to tak může být. Já osobně jsem se s tím setkal 5 let zpátky. Velmi záleží na aerolinii a státu, kde se zrovna nachází.

B: Ano. Například v Izraeli to bylo opravdu normální. Do určitých destinací jsme měli i my na palubě doprovod v utajení. Věděl o něm pouze kapitán. Většinou byli agenti dva a z toho jeden z nich se nacházel v economy třídě a druhý v byznys třídě. Doprovod se měnil například v závislosti na zpravodajských informacích.

17. Proč si myslíte, že velký počet teroristických útoků je směřován právě na letectví?

A: Veliká publicita a pozornost. Možnost pro teroristy způsobit masivní destrukci, zabít civilisty, a to nejen na palubě letadla ale i na zemi.

B: Poměrně snadný cíl s velkým množstvím potencionálních obětí na malém prostoru. Plus mediálně velice atraktivní.

18. Myslíte si, že bezpečnostní opatření at' už na letištích či na palubě letounu využívána v dnešní době jsou optimální?

A: V některých případech jsou prohlídky dle mého názoru přehnané, a to pokud se bavíme o letové posádce. Jinak v případě cestujících je to na velmi dobré úrovni.

B: Ano, je však třeba tuto kvalitu udržovat a neustále reagovat na nové poznatky a bezpečnost rozvíjet.

19. Je oprávněné očekávat teroristický útok stejnou mírou ve všeobecném letectví (general aviation)⁷⁴ jako v dopravním létání?

A: Skoro určitě ne. Není tam masovost ani publicita, kterou teroristé vyžadují a využívají.

B: Moc ne, jelikož ten efekt tam zkrátka není takový.

20. Lze se vůbec na takovou událost jako je teroristický čin psychicky připravit?

A: Ano, posádky jsou na takové situace školeni, a to i z pohledu právě té psychiky. Zažil jsem několik takových cvičení. I když je třeba si uvědomit, že ta reálná situace musí být zkrátka několikanásobně horší.

B: Lze. Psychicky ano. Jde se naučit výborně postupy a tím získat určitou jistotu a tím vlastně i posílit psychiku. Když nebudu postupy dobře umět, budu se neustále bát neznámého a při takovém teroristickém útoku mi to určitě nepomůže.

7 Terorismus v civilním letectví pohledem veřejnosti – dotazníkové šetření

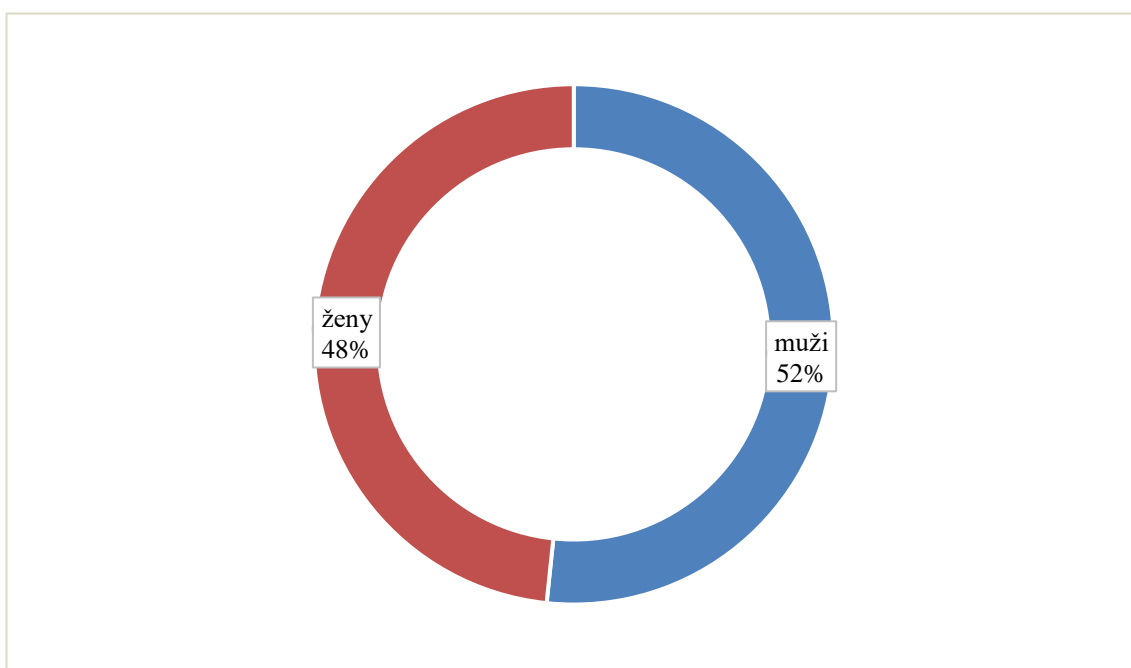
Tato praktická kapitola se primárně zabývá pohledem veřejnosti na strach z terorismu v civilním letectví. V tomto případě autor zvolil poměrně jednoduchou, avšak účinnou metodu sběru dat, a to uzavřený anonymní dotazník. Tento dotazník obsahující 13 pro veřejnost srozumitelných otázek, se podařilo vybrat vyplněný od 60 respondentů, kteří byli náhodně vybráni v Českých Budějovicích v časovém úseku od prosince 2021 do února roku 2022. Jediné, co se autor snažil zajistit, byla určitá vyrovnanost obou pohlaví pro kvalitnější posuzování budoucího výsledku. Hlavním cílem bylo ukázat, jak vidí strach z terorismu a terorismus jako takový široká veřejnost. Každá otázka je náležitě rozepsána a popsán výsledek výzkumu. Komparace dvou výsledků, a to od dopravních pilotů a veřejnosti, je poté srovnán v následující kapitole vyhodnocení a diskuze.

⁷⁴ General Aviation je definována Mezinárodní organizací pro civilní letectví (ICAO) jako „všechny operace v civilním letectví jiné než pravidelné letecké služby a nepravidelné letecké dopravy za úplatu nebo nájem“. Tato kategorie je také někdy nazývána všeobecným letectvím a leteckými pracemi. General Aviation (GA) | SKYbrary Aviation Safety. SKYbrary Aviation Safety [online]. Copyright © SKYbrary Aviation Safety, 2021 [cit. 03.03.2022]. Dostupné z: <https://skybrary.aero/articles/general-aviation-ga>

Dotazníky byly rozdávány autorem v tištěné podobě a byly vytvořeny tak, aby respondentů nenudili a nebyli pro něj příliš složité. Byla zvolena různá místa sběru dat, tak aby byla dodaná určitá rozmanitost v názorech respondentů. Taktéž se autor snažil o to, vyrovnat váhu dvou pohlaví, aby bylo poté možné kvalitně a z čeho porovnávat výsledky.

1. Jaké je vaše pohlaví?

V této všeobecné otázce na začátek dotazníku, byly pouze dvě odpovědi, a to muž a žena. V tomto případě se dotazníkového šetření zúčastnilo 31 mužů a 29 žen. Otázka byla autorem považována za důležitou a byla zvolena, aby bylo možné srovnat nuance v názorech nejenom mezi dopravními piloty a veřejností, ale také mezi pohlavími. I pohlaví totiž hraje v případě tohoto tématu roli. V následujícím grafu je bilance dvou pohlaví vyjádřena v procentech.

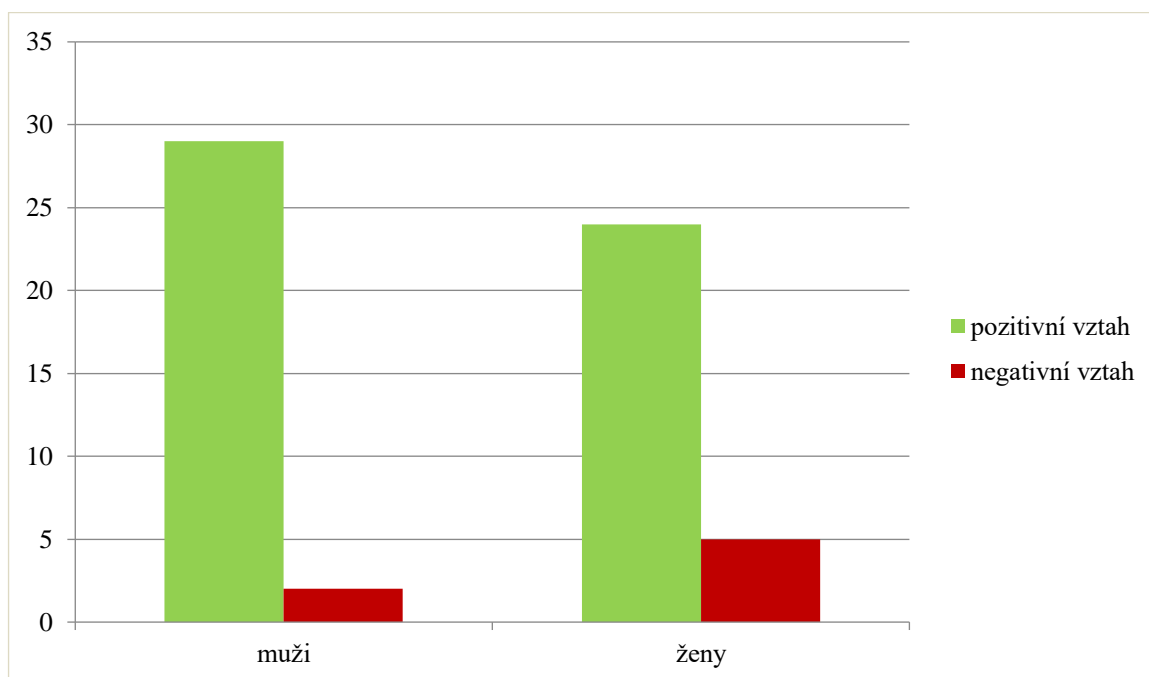

Graf 1 Poměr mužů a žen v dotazníkovém šetření⁷⁵

⁷⁵ Zdroj: Vlastní šetření.

2. Jaký je Váš vztah k cestování letadlem?

Účel této otázky byl zjistit, jak moc koreluje celkově vztah lidí k cestování letadlem a následný strach z teroristického útoku. V této souvislosti se však jednoznačně ukázalo, že korelace existuje pouze minimální. Z mužů totiž měli v dotazníkovém šetření záporný vztah k cestování letadlem pouze 2. U žen je tento vztah lehce horší, avšak stále převažovala velká většina s kladným vztahem. Lze tedy říci, že záporný vztah k cestování letadlem mají spíše příslušníci ženského pohlaví, avšak je nutné podotknout, že z 29 ženských respondentů toto nelze jednoznačně určit a pro přesné určení by byl třeba několikanásobný počet respondentů. V následujícím grafu jsou tyto výsledky vyobrazeny. Svislá osa po levé straně znázorňuje počet respondentů, a to u všech následujících grafů.

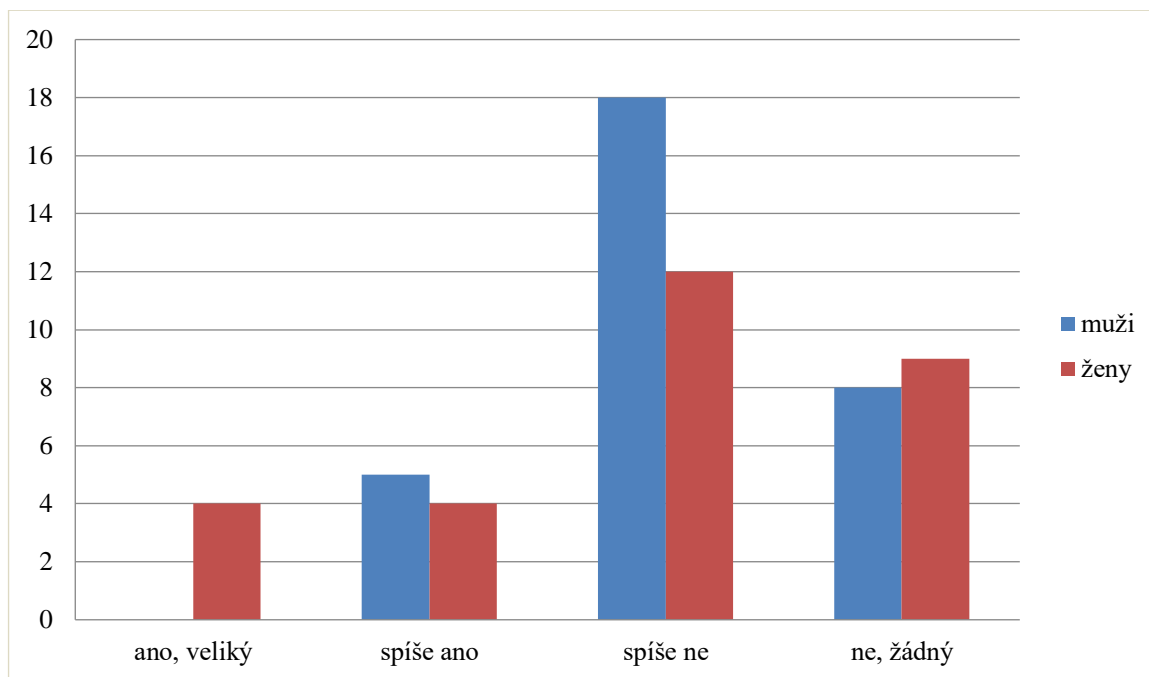
Graf 2 Vztah k cestování letadlem⁷⁶

3. Máte strach z případného teroristického útoku?

Tato otázka je naprosto jednoznačná. Jednoduše položená, avšak velmi důležitá. Základním úkolem této bakalářské práce, je sledovat strach z případného teroristického útoku. Zde se ukázalo, že jak u mužů, tak u žen, není strach z teroristického útoku na palubě letadla či v prostředí letiště až tak rozšířený. U obou pohlaví zvítězila strana toho,

⁷⁶ Zdroj: Vlastní šetření.

že strach spíše nemají, avšak opět ženy vykazují, že mají trochu větší strach než muži. U mužů dokonce ani jeden neuvedl odpověď, že mají veliký strach z teroristického útoku. Někteří pouze uvedli, že spíše ano. Lze tedy podotknout, že je zde možná určitá korelace mezi pozitivním vztahem k cestování letadlem, který v předchozí otázce většina respondentů vykazovali a menším strachem z teroristického útoku.

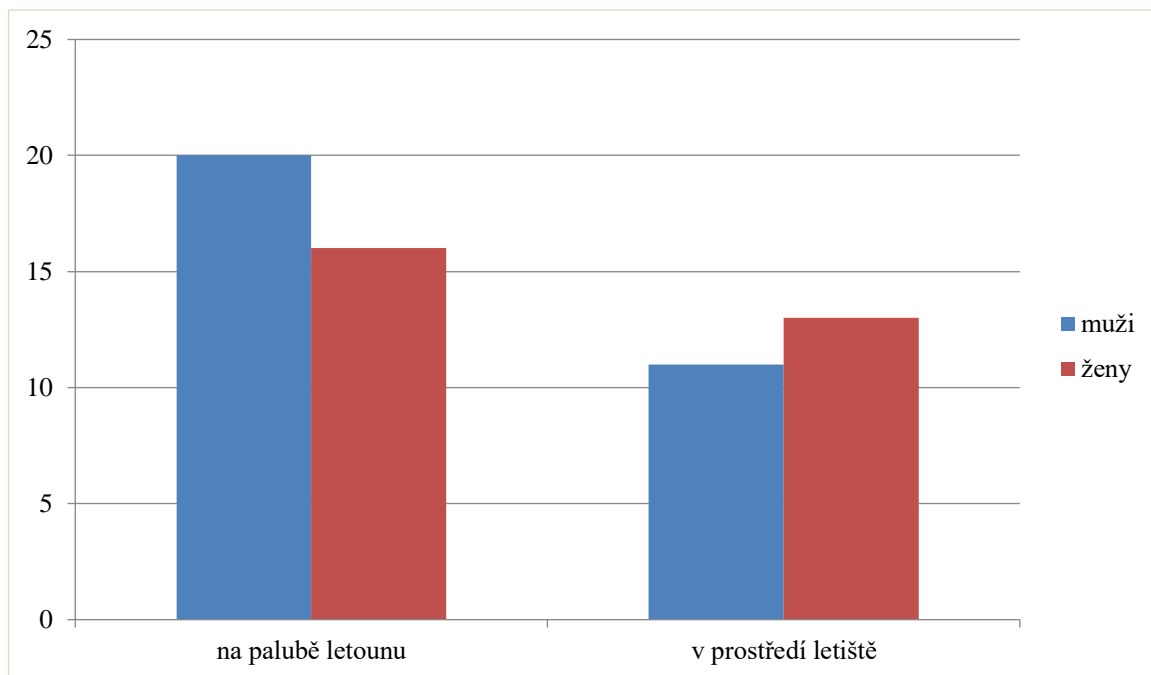

Graf 3 Strach z případného teroristického útoku⁷⁷

4. Máte větší strach z teroristického útoku na palubě dopravního letounu nebo v prostředí letiště?

Zde chtěl autor práce zjistit, zda široká veřejnost více předpokládá a bojí se útoku na palubě letadla nebo spíše v prostředí letiště. Jde zde o to, jaké prostředí je dle pohledu veřejnosti rizikovější. V tomto případě zvítězila možnost paluby letadla. Avšak například u žen, byly tyto dvě volby velmi vyrovnané. U mužů skoro dvě třetiny také zvolili možnost paluby letadla za rizikovější. S tímto výsledkem může souviset určitá uzavřenost prostoru paluby letadla, kdy za žádných okolností není možné před takovýmto útokem uniknout nebo se před ním nějakým způsobem efektivně krýt. Na druhou stranu, prostředí letiště je prostor otevřený a má velikou škálu možností, například pro útěk potencionální oběti.

⁷⁷ Zdroj: Vlastní šetření.

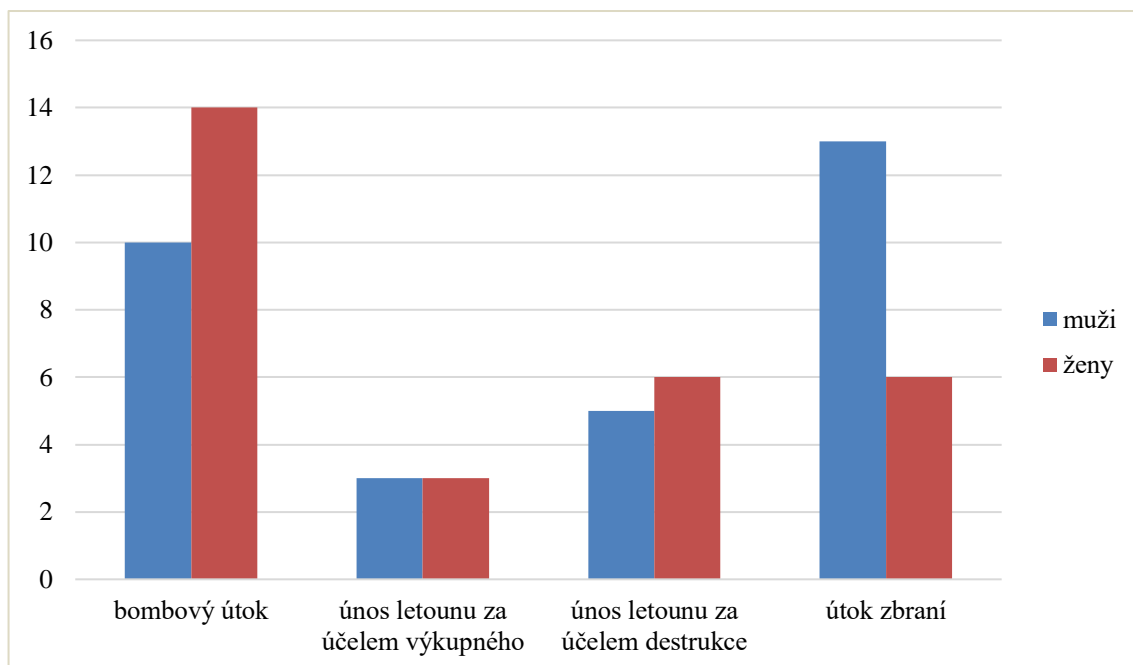
Graf 4 Strach z teroristického útoku na palubě letounu/v prostředí letiště⁷⁸

5. S jakým typem teroristického útoku je dle Vašeho názoru největší pravděpodobnost se setkat?

Typů teroristických útoků existuje celá řada. Zde však byly autorem zvoleny asi ty čtyři nejčastější typy, se kterými se lidstvo v posledních dekadách potýkalo. V případě této otázky, odpovědi již nebyli tak jednoznačné, jako u předchozích. Toto je však velmi rozmanitá otázka a jednoznačně na ni každý respondent nahlíží z trochu jiného úhlu. U obou pohlaví byly výsledky lehce rozdílné. Pro muže je nejvíce pravděpodobné se setkat s teroristickým útokem formou útoku zbraní. Pro ženy je to naopak bombový útok. Oba tyto typy však vítězili více méně u obou dvou pohlaví. Oba dva typy jsou velmi často využívané, avšak je nutno podotknout, že od události 11. září 2001, je pro teroristy stále více složité až nemožné propašovat jakoukoliv výbušninu na palubu letadla. Proto se více bombových útoků odehrává právě v prostředí mezinárodních letišť. To dle autora také měli respondenti na mysli při volbě odpovědi, bombový útok. Stejně tak propašování zbraně na palubu je stále těžší. I když autor z vlastní zkušenosti uvádí, že se jedné z jeho známých podařilo omylem v příručním zavazadle na palubu dopravního letounu propašovat nůž s délkou čepele okolo 10 cm. Limitní délkou je však 6 cm a záleží také

⁷⁸ Zdroj: Vlastní šetření.

na druhu konkrétního nože a vyhodnocení příslušníka bezpečnostní kontroly na letišti.⁷⁹ Ani bezpečnostní kontrola není neomylná a existuje tedy stále určité riziko útoku zbraní, a to ať už na palubě letadla, nebo v prostředí letiště. Je však třeba si uvědomit, že na letiště je vstup i například s automatickou střelnou zbraní pro teroristy mnohem jednodušší.

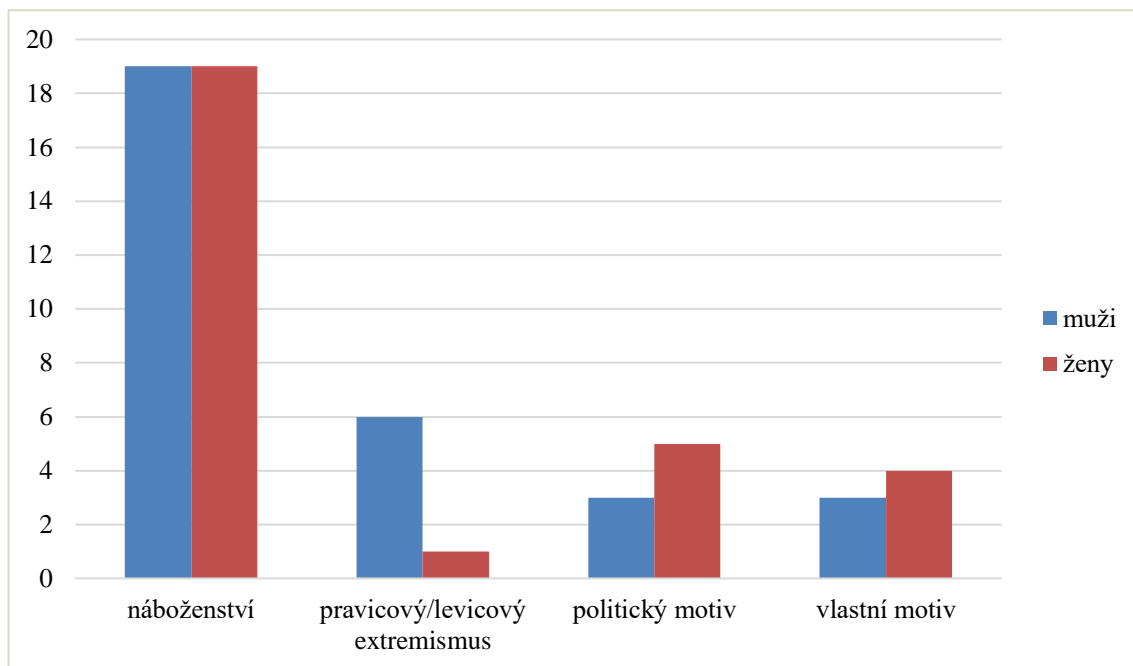
Graf 5 Typ teroristického útoku, s kterým je nejpravděpodobnější se setkat⁸⁰

6. Jaký je podle Vás nejčastější motiv terorismu v civilním letectví?

Motiv terorismu je jeho základním stavebním kamenem. Díky motivu samotný terorismus existuje. Proto bylo zcela jistě nutné zařadit tuto otázku na seznam v dotazníkovém šetření. V případě této otázky, a to u obou pohlaví, jednoznačně převažovala odpověď, že náboženství je nejčastějším motivem terorismu. Na druhém místě se u mužů umístili příslušníci extrémní pravice či levice a u žen druhé místo obsadil politický motiv. U této otázky je vidět jednoznačná shoda, která momentálně panuje ve společnosti. Velmi jednoznačná odpověď respondentů, je názorně vyobrazena v následujícím grafu.

⁷⁹ Předměty, jejichž přeprava je nejčastěji dotazována | Letiště Václava Havla Praha, Ruzyně. Letiště Václava Havla Praha | Letiště Václava Havla Praha, Ruzyně [online]. Copyright © [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: <https://www.prg.aero/predmety-jejichz-preprava-je-nejcasteji-dotazovana#:~:text=No%C5%BEe%2C%20n%C5%AF%C5%BEky%2C%20v%C3%BDvrtky,z%20n%C3%A1stroj%C5%AF%20p%C5%99ekro%C4%8Dit%206%20cm.>

⁸⁰ Zdroj: Vlastní šetření.

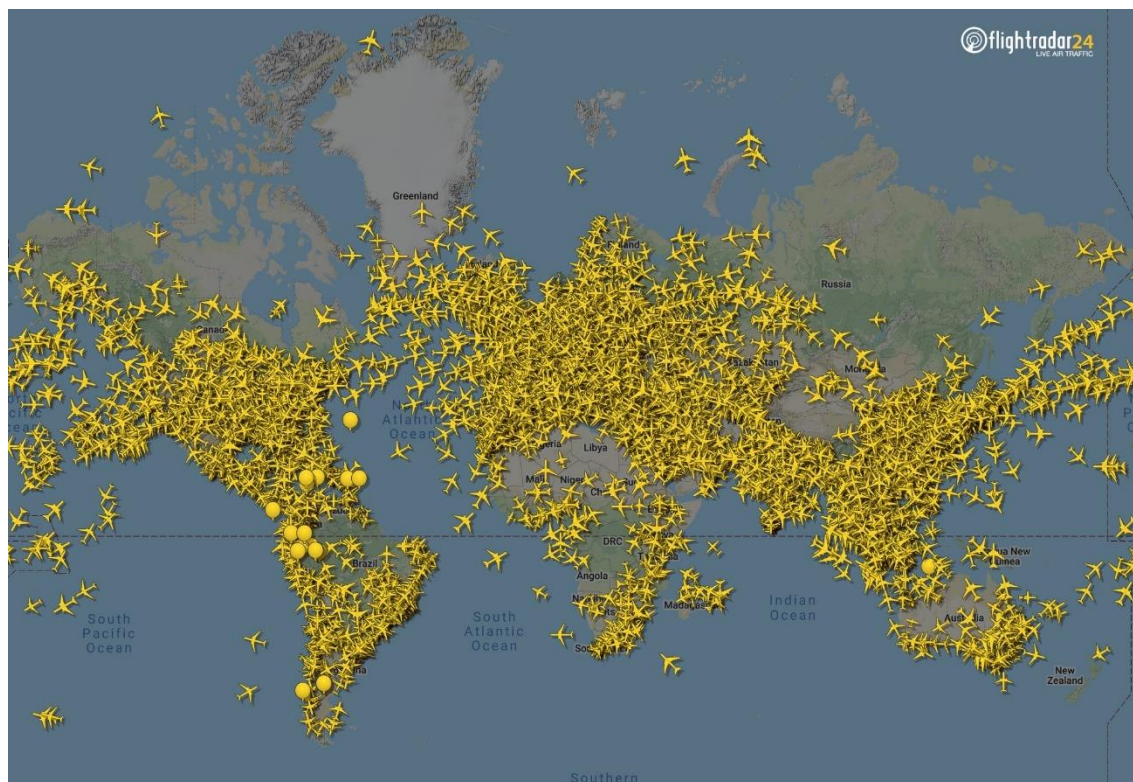
Graf 6 Nejčastější motiv terorismu v civilním letectví⁸¹

7. Ovládl Vás někdy strach z potenciálního teroristického útoku natolik, že jste odmítly cestovat letadlem?

Jelikož primárním cílem této bakalářské práce je zkoumat strach z případného teroristického útoku, je nutné se zeptat respondentů, zda je někdy případný strach ovládl natolik, že byly nuceni odmítnout cestovat letadlem a například zvolit jiný dopravní prostředek. Opět z osobní zkušenosti autora, takoví lidé opravdu existují a ví minimálně o jednom ve svém okolí, který i dokonce přes již zakoupenou letenku, odmítl v posledním momentu nastoupit na palubu letadla. Výzkum formou dotazníkového šetření však jednoznačně ukázal, že takoví lidé jsou opravdu pouze jednotlivci, kterých není mnoho. U respondentů z řad obou pohlaví je velká shoda, že je nikdy strach z potenciálního teroristického útoku neovládl natolik, aby odmítly cestovat letadlem. U mužů byla odpověď lehce jednoznačnější než u žen, ale na tom také může hrát roli právě jejich pohlaví a chtíč ukázat sílu a mužskou nebojácnost. Nelze to však v tomto případě z důvodu poměrně malého počtu respondentů brát jako opravdový faktor jejich odpovědi. Je nutné si uvědomit, že letecká doprava je tou vůbec nejbezpečnější formou dopravy na celém světě a že například v březnu roku 2019, ještě před vypuknutím celosvětové pandemie, bylo provedeno okolo 176 000 letů, a to ať už komerčních, privátních,

⁸¹ Zdroj: Vlastní šetření.

výcvikových či jiných. Na následujícím obrázku je názorně vidět, jak například vypadala obloha 29. února 2020 ve 12:00 UTC⁸². Zdá se být až nemožné, kolik letadel je v jeden moment ve vzduchu a kolik pasažerů je v jeden moment bezpečně přepravováno.⁸³⁸⁴

Obrázek 7. 1 Stav oblohy 29. února 2020 ve 12:00 UTC⁸⁵

Jak je zřetelně na Obrázku 7.1. vidět, letecká civilní doprava dosáhla neuvěřitelných rozměrů, a to za poměrně velmi krátkou dobu své existence. Je schopna přepravit masy pasažerů, a to levně a nejbezpečněji ze všech druhů doprav, a ještě k tomu velmi efektivně a rychle. Pokud je pasažér schopný si připlatit, tak i velmi pohodlně. Další

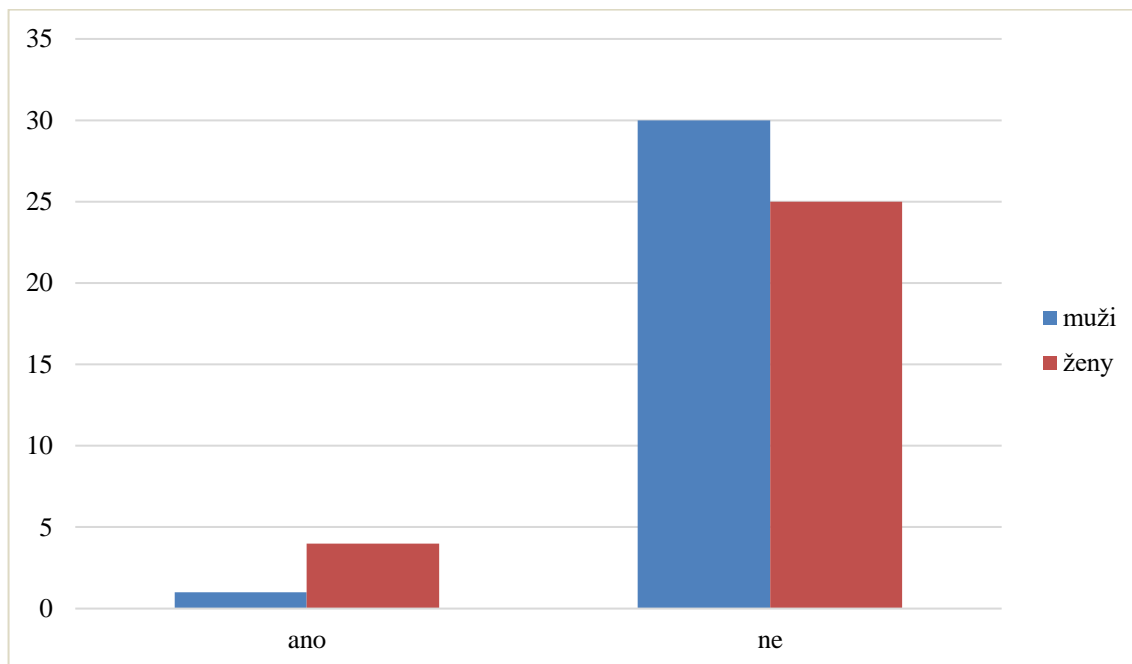
⁸² UTC – Koordinovaný světový čas

⁸³ Why Air Travel is The Safest Mode of Transportation? - Sheffield School of Aeronautics. Flight Dispatcher Courses | Sheffield School of Aeronautics [online]. Copyright © 2022 Sheffield School of Aeronautics All Rights Reserved. [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: <https://www.sheffield.com/air-travel-safest-mode-transportation>

⁸⁴ Charting the decline in air traffic caused by COVID-19 | Flightradar24 Blog. Flightradar24: Live Flight Tracker - Real-Time Flight Tracker Map [online]. Copyright © 2021 Flightradar24 AB [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: <https://www.flightradar24.com/blog/charting-the-decline-in-air-traffic-caused-by-covid-19/>

⁸⁵ Flightradar24: Live Flight Tracker - Real-Time Flight Tracker Map [online]. Copyright © [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: <https://www.flightradar24.com/blog/wp-content/uploads/2020/03/Global-Air-Traffic-29-February-1200UTC.jpg>

graf tedy ukazuje, kolik respondentů někdy odmítlo využít tohoto druhu dopravy ve spojení se strachem z potenciálního teroristického útoku.

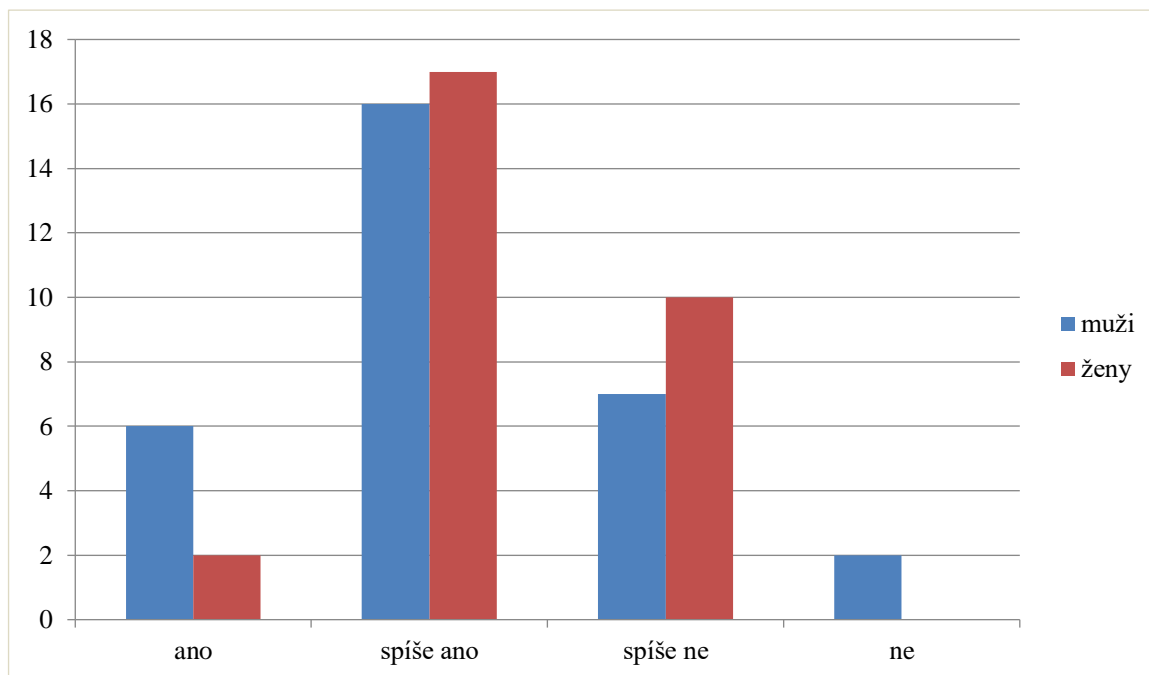

Graf 7 Odmítli jste už z důvodu strachu z teroristického útoku cestovat letadlem?⁸⁶

8. Myslíte si, že existuje v civilním letectví dostatečně efektivní ochrana před teroristickým útokem?

Ochrana před teroristickými útoky, se v civilním letectví neustále v průběhu let měnila. Lze s jistotou říci, že se bezpečnost neustále zlepšuje, avšak je důležité tento trend nepřerušit a pokračovat v jejím neustálém zlepšování a vývoji. Je totiž nutné počítat s tím, že i na opačné straně, čímž je myšlena strana teroristů, dochází k neustálému vývoji a pokroku. Je tedy třeba jejich postup kupředu předčit neustále se zlepšující bezpečností v civilním letectví. V tomto případě se zástupci obou pohlaví nejvíce shodli na odpovědi, že spíše existuje dostatečně efektivní ochrana. Muži jsou dle výsledků více přesvědčeni o tomto tvrzení než ženy, kdy 6 z nich odpovědělo, že na sto procent ano.

⁸⁶ Zdroj: Vlastní šetření.

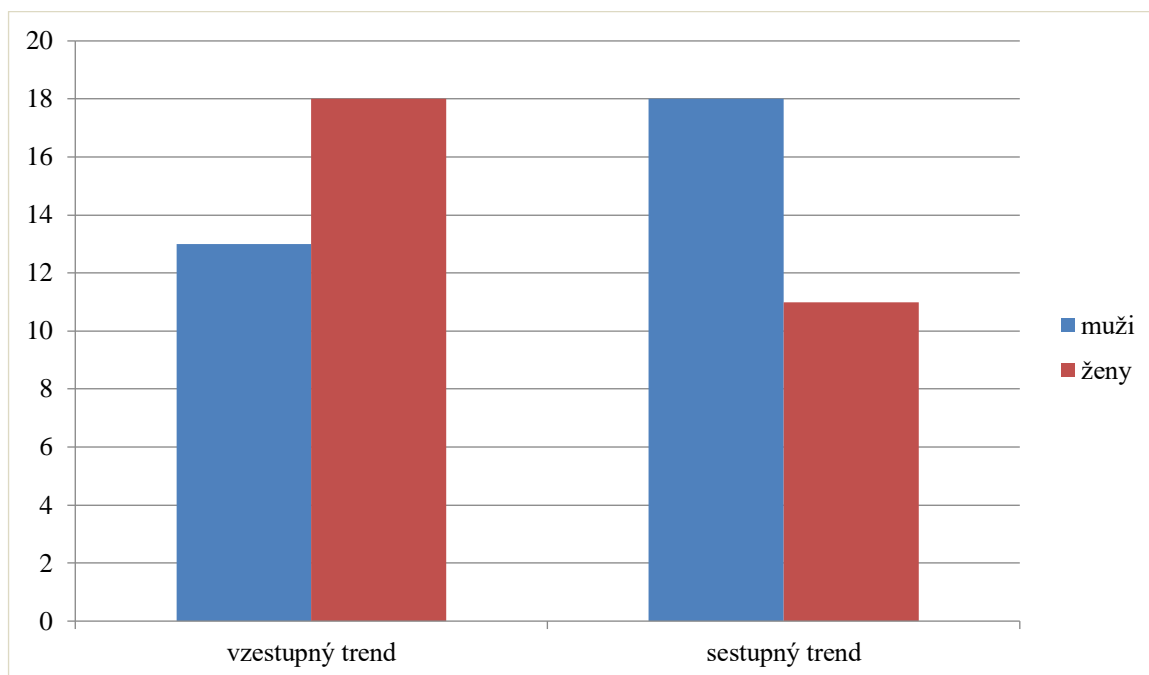
Graf 8 Existuje v civilním letectví dostatečně efektivní ochrana před teroristickým útokem?⁸⁷

9. Jaký podle Vás bude v následujících letech trend teroristických útoků v civilním letectví?

Další otázka položená v dotazníkovém šetření, směřuje na trend teroristických útoků, který nás čeká v následujících letech. Zde se ukázala poměrně zajímavá rozmanitost názorů u obou pohlaví. Dokonce se muži a ženy neshodli na společné odpovědi. Muži věří a přiklonili se spíše k tomu, že trend teroristických útoků v následujících letech bude spíše sestupného rázu. U žen výsledky ukázali, že tento názor s druhým pohlavím nesdílejí, a myslí si spíše opak. Že trend teroristických útoků bude spíše v následujících letech narůstat. Trend je opravu velmi složité odhadnout a pravděpodobně mají kousek pravdy obě dvě strany. Ačkoliv se na například vzestupný trend lze připravit, nikdo přesně není schopen určit, jaký bude a co si na civilní letectví příslušníci nejrůznějších teroristických organizací v budoucnu připraví. Pokud se ale ohlédneme zpět do blízké minulosti, která následovala po teroristických útocích 11. září

⁸⁷ Zdroj: Vlastní šetření.

2001, zjistíme, že počet teroristických útoků v civilním letectví od té doby poměrně rapidně klesl.⁸⁸

Graf 9 Trend teroristických útoků v následujících letech⁸⁹

10. Zlepšila se dle Vašeho názoru bezpečnost v civilním letectví po teroristických útocích v USA 11. září 2001?

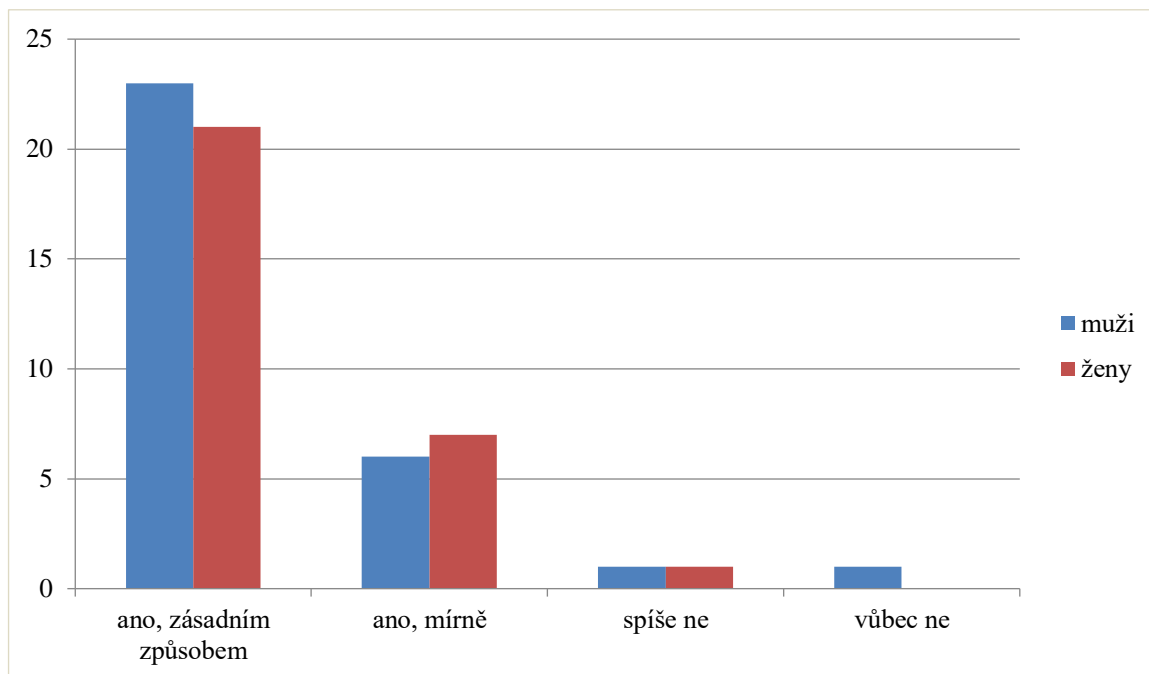
Bezpečnost v civilním letectví se po jedněch z největších teroristických útoků, co se kdy udály, 11. září 2001, rapidně změnila. Celý svět si uvědomil, jaká katastrofa se stala a že je letadlo velmi nebezpečný prostředek, zneužitelný například k masové destrukci a způsobení smrti tisíců lidí. Od této události se už nikdy nestal teroristický útok v civilním letectví takového rozměru. Ano, odehrálo se několik dalších, avšak takových, které se svou silou ani trochu nedokážají rovnat 11. září 2001. Zvýšená bezpečnost zabránila několika dalším teroristickým útokům, které byly například jen ve fázi plánování.⁹⁰ Je tedy jednoznačné, že by se respondenti spíše měli přiklánět k odpovědi, že ano mírně nebo že zásadním způsobem. K odpovědi, že se bezpečnost zásadním způsobem zlepšila po událostech 11. září 2001, se přiklání i samotný autor bakalářské

⁸⁸ Terrorism - Our World in Data. Our World in Data [online] [cit. 08.03.2022]. Dostupné z: <https://ourworldindata.org/terrorism>

⁸⁹ Zdroj: Vlastní šetření.

⁹⁰ How 9/11 changed air travel: more security, less privacy | AP News. Associated Press News: Breaking News | Latest News Today [online]. Copyright © copyright [cit. 08.03.2022]. Dostupné z: <https://apnews.com/article/how-sept-11-changed-flying-1ce4dc4282fb47a34c0b61ae09a024f4>

práce. I respondenti dotazníkového šetření se velmi jednoznačně přiklonili na stranu názoru, kdy věří, že tyto události kladně ovlivnily bezpečnost v civilním letectví. Na grafu je tento výsledek krásně vyobrazený.

Graf 10 Zlepšila se bezpečnost v civilním letectví po teroristických útocích v USA 11. září 2001?⁹¹

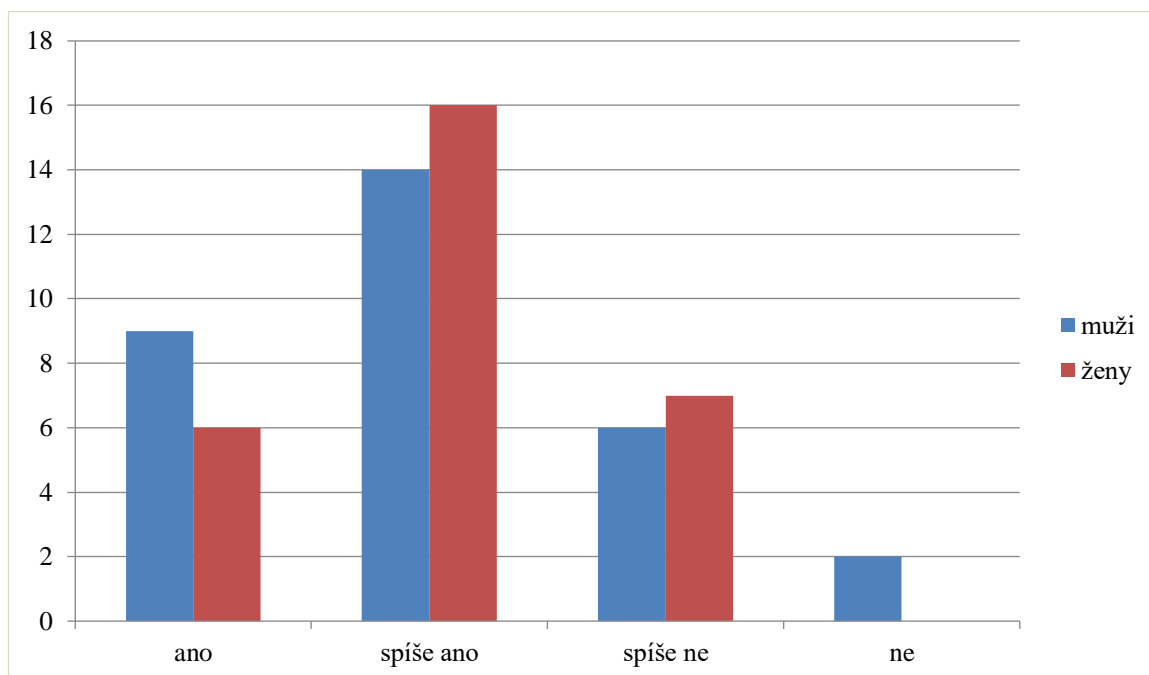
11. Dá se dle Vašeho názoru se strachem z teroristického útoku nějakým způsobem bojovat a překonat ho?

Každý je trochu jiný a každý má jinak silnou schopnost se vypořádávat v životě s různými strachy. Dle statistik, okolo 40% všeobecné populace říká, že má v sobě alespoň nějakou míru strachu z létání. Pouze nějakých 2,5 % však má opravdu klinickou poruchu, která jim vyloženě brání v cestování letadlem. Pokud se k obyčejnému strachu z létání přidá ještě určitá forma strachu z potencionálního teroristického útoku, může to někomu opravdu zabránit v nastoupení na palubu dopravního letadla. S takovým strachem je však možné určitým způsobem bojovat.⁹² V rámci dotazníkového šetření se

⁹¹ Zdroj: Vlastní šetření.

⁹² Lots of Americans have a fear of flying. There are ways to overcome the anxiety disorder. [online] [cit. 08.03.2022]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/health/lots-of-americans-have-a-fear-of-flying-there-are-way-to-overcome-the-anxiety-disorder/2019/10/11/d4746d84-d338-11e9-86ac-0f250cc91758_story.html

většina z obou pohlaví shodla na tom, že se s takovým strachem spíše dá bojovat a jde ho překonat.

Graf 11 Jde se strachem z teroristického útoku bojovat a překonat ho?⁹³

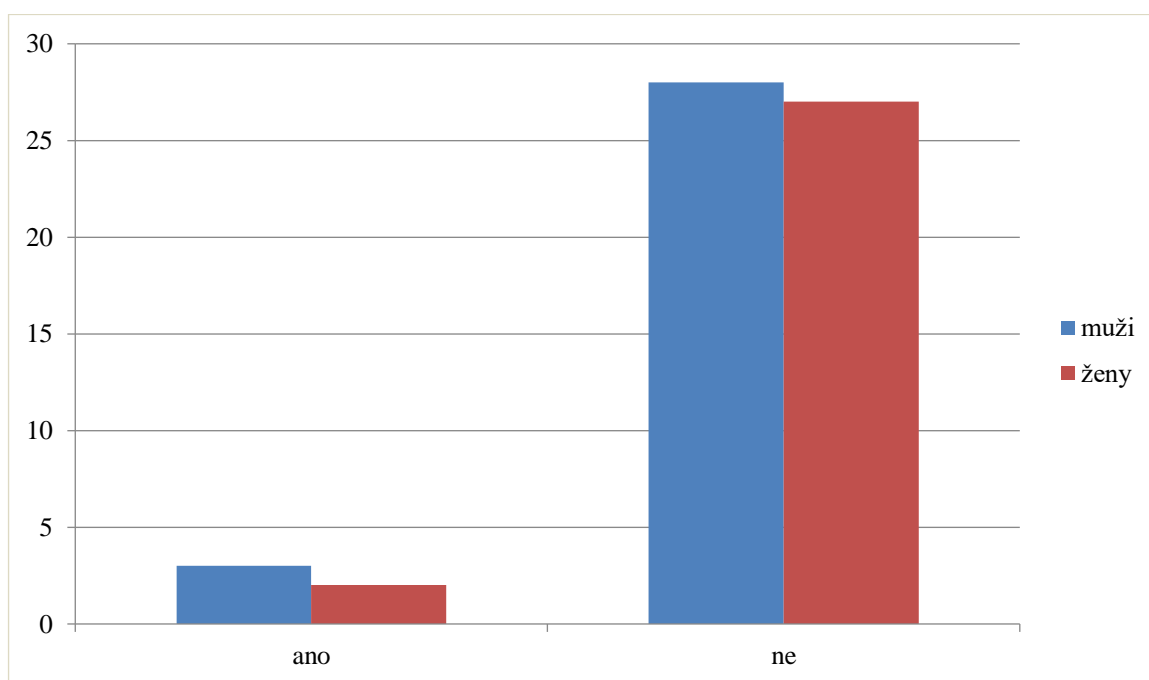
12. Setkali jste se vy, nebo někdo ve Vašem okolí s nějakou formou terorismu?

Pojednávat o terorismu je věc jedna, ale setkat se osobně s určitou formou terorismu, to už je věc druhá. Jistě si nikdo nepřeje takové setkání zažít a je poměrně vzácné, pokud se to opravdu někomu stane. Ve většině států světa je velmi malá pravděpodobnost se přímo setkat s nějakým teroristickým útokem. Jsou však i země, jako je například Afghánistán nebo Irák, kde je šance mnohonásobně vyšší. Vůbec nejvyšší čísla teroristických útoků vykazuje právě blízký východ anebo například severní Afrika. V České republice je dle dat momentálně opravdu velmi vzácné až nemožné narazit na nějakou formu terorismu.⁹⁴ Avšak jedna výjimka se našla, a to ne tak úplně dávno. Vůbec první odsouzený terorista v České republice byl Jaromír Balda, který byl v roce 2019 odsouzen k 4 letům odnětí svobody za teroristický útok, kdy pokácel stromy na kolejistiště za účelem vykolejení vlaku a pokusil se vinu hodit na islámské teroristy, s cílem vyvolat v České republice paniku a strach z islámského terorismu na našem území. To se mu však

⁹³ Zdroj: Vlastní šetření.

⁹⁴ Terrorism - Our World in Data. Our World in Data [online] [cit. 08.03.2022]. Dostupné z: <https://ourworldindata.org/terrorism>

nepodařilo a jeho činy byly následně odhaleny. Je však nutno podotknout, že Jaromír Balda nebyl po psychické stránce zcela v pořádku a při těchto činech měl dle znalců sníženou přičetnost.⁹⁵ V případě této otázky se valná většina zástupců obou dvou pohlaví shodla, že se oni ani nikdo z jejich okolí s formou terorismu nesetkali. Objevili se však 3 muži a 2 ženy, kteří potvrdili, že bohužel ano. Poměrně jednoznačný výsledek šetření je vyobrazen v následujícím grafu.

Graf 12 Setkali jste se vy, nebo někdo ve Vašem okolí s nějakou formou terorismu?⁹⁶

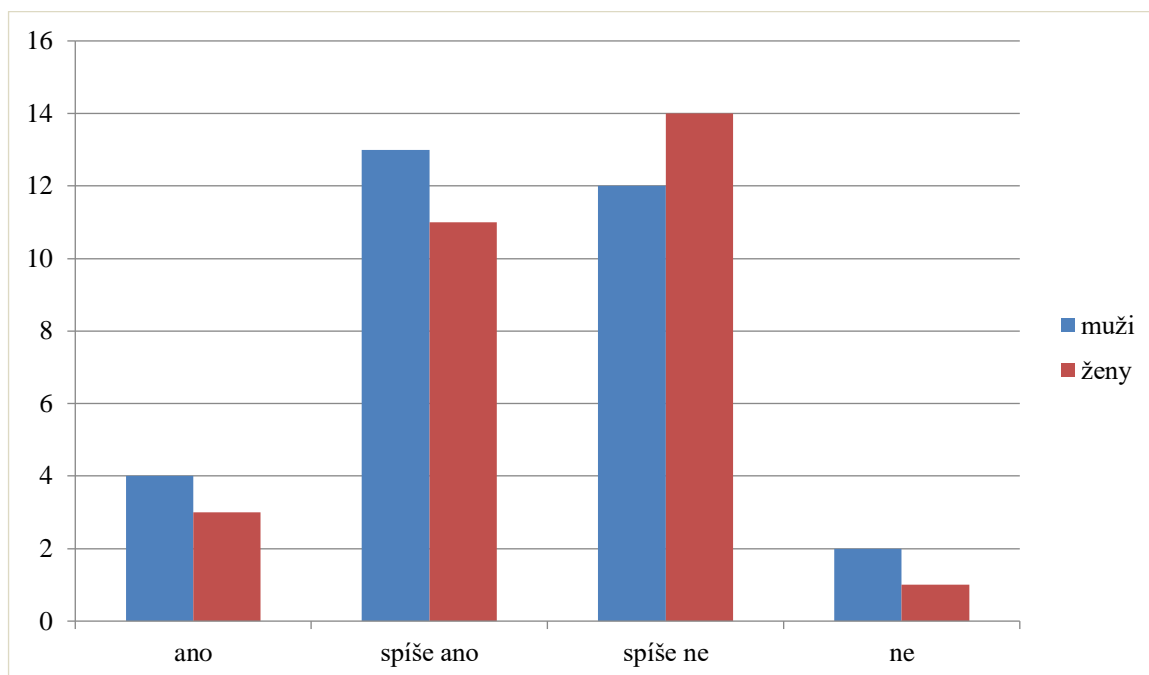
13. Myslíte si, že je v široké veřejnosti strach z teroristického útoku v civilním letectví rozšířený?

Finální otázka dotazníkového šetření, zkoumá pohled samotných respondentů na stav strachu z potenciálního teroristického útoku, který panuje v široké veřejnosti. V případě této otázky byly výsledky poměrně dost nerozhodné, a to v případech obou pohlaví. Přičemž každé pohlaví se lehce přiklonilo na opačnou stranu. Muži spíše konstatují a přiklání se na stranu toho, že je strach více či méně mezi veřejností rozšířený. Ženy se naopak trochu více přiklonili na stranu toho, že strach z potenciálního teroristického útoku není mezi širokou veřejností až tak moc rozšířený. Oba dva názory

⁹⁵ Trest pro prvního teroristu v Česku platí. Za útok na vlaky stráví ve vězení čtyři roky - Seznam Zprávy. [online]. Copyright © 1996 [cit. 08.03.2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/trest-pro-prvniho-teroristu-v-cesku-plati-za-utok-na-vlak-1-85201>

⁹⁶ Zdroj: Vlastní šetření.

byly však velmi vyrovnané s druhou polovinou respondentů a v tomto případě převažovali pouze o jednotlivce.

Graf 13 Myslíte si, že je v široké veřejnosti strach z teroristického útoku v civilním letectví rozšířený?⁹⁷

8 Vyhodnocení a diskuze

Kapitola vyhodnocení a diskuze má v této práci především představovat porovnání dvou využitých metod ke sběru dat, a to řízeného rozhovoru a dotazníkového šetření a následné vyhodnocení výsledků a diskuzi. Má jednoduše ukázat, jaké rozdíly jsou mezi názory dopravních pilotů a široké veřejnosti a ukázat, kde se jejich názory shodují a kde naopak rozcházejí. Pro toto vyhodnocení jsou vybrány ty nejvíce zásadní a důležité otázky této práce.

Prvním a naprosto základním úkolem je porovnat, jak vnímají strach z potenciálního teroristického útoku dopravní piloti a jak se s ním potýká široká veřejnost. V 5. otázce řízeného rozhovoru byli dopravní piloti dotázáni, zda mají strach z případného teroristického útoku. První z nich odpověděl, že nad tím nelze neustále

⁹⁷ Zdroj: Vlastní šetření.

přemýšlet a že pokud by to v hlavě neustále řešil, jinými slovy by se z toho zbláznil. Je však dle něj důležité zůstat neustále ve střehu. Druhý pilot odpověděl na podobné notě a sdělil, že by piloti obecně strachu podléhat neměli. Způsoby, jak být na takové situace připravený, je dobrý výcvik, perfektní znalost postupů a být připraven čelit takovýmto problémům. Také u otázky číslo 7 řízeného rozhovoru, oba piloti odpověděli, že celkově mezi piloty dle jejich názoru strach z terorismu nepanuje. Dá se tedy konstatovat, že piloti všeobecně strachu z potencionálního teroristického útoku nepodléhají a jsou na něj dobře připraveni. Z pohledu široké veřejnosti je tento problém zkoumán pomocí otázky číslo 3 v dotazníkovém šetření. I zde se více či méně potvrdilo, že větší část široké veřejnosti se spíše nebojí. Nedá se však upřít, že mezi veřejností stále panuje větší strach než mezi piloty. Jak již také bylo zmíněno, může existovat určitá korelace mezi pozitivním vztahem k létání a tímto tvrzením, což se v předchozí kapitole potvrdilo. Většina respondentů dotazníkového šetření odpověděla v 2. otázce, že má pozitivní vztah k cestování letadlem. V otázce číslo 9 řízeného rozhovoru byli piloti dotázáni, jaký si myslí, že panuje mezi širokou veřejností strach. Jeden z nich uvedl, že je tak nějak průměrný a druhý, že se tento problém odvíjí od území, kde se pasažéři nacházejí. Oba dva tedy byli velmi blízko již zmíněného výsledku z otázky číslo 3 dotazníkového šetření. Tvrzení, že strach z potencionálního teroristického útoku není tak rozšířeným fenoménem v široké veřejnosti, určitým způsobem potvrzuje i graf číslo 13, kde zvítězila odpověď, že si respondenti myslí, že spíše ne. Je však nutné podotknout, že tato odpověď zvítězila nad ostatními pouze těsně.

Další neopomenutelnou částí je ta, která řeší motiv, jenž vede teroristy k páchání útoků. Motivy existují nejrůznější, avšak zde byly řešeny ty nejvíce časté, jako například náboženství, pravicový či levicový extremismus, politické motivy atd. Pokud se na tuto otázku podíváme opět nejprve z pohledu dopravních pilotů, v otázce 14 řízeného rozhovoru oba dva odpovídají opět poměrně podobným způsobem. Oba dva výrazně zmínili, že je dle nich nejčastější příčinou terorismu náboženství. Také v tomto problému může hrát určitou roli vnímání světa, sociální zázemí těchto jednotlivců atd. I široká veřejnost uvedla v dotazníkovém šetření velmi jednoznačnou odpověď. Valná většina respondentů si také myslí, že nejčastější příčinou je právě náboženství. Také v otázce tohoto problému se tedy obě dvě zkoumané strany shodují. Na druhém místě po náboženství se dle počtu odpovědí umístil politický motiv. Ten v teroristických útocích také nepochybně hraje velikou roli.

U druhé otázky řízeného rozhovoru jsou piloti dotázáni, zda někdy již zažili teroristický čin či akt agrese na palubě, přičemž oba dva odpověděli, že teroristický čin nikoliv. Tento výsledek se shoduje i s druhou řešenou stranou, a to širokou veřejností, která v otázce číslo 12 dotazníkového šetření ve valné většině uvedla, že oni ani nikdo z jejich okolí nikdy přímo nezažil akt terorismu. Opět tato otázka vypovídá o dnešní poměrně malé četnosti teroristických útoků v civilním letectví. 11. září totiž způsobilo razantní nárůst bezpečnostních prvků a opatření, které vedou v důsledku k tomu, že je pro teroristy mnohem složitější teroristický útok proti civilnímu letectví uskutečnit.

Další sada otázek k porovnání a vyhodnocení se týkala primárně událostí okolo teroristických útoků 11. září 2001. V otázce 10 řízeného rozhovoru byli piloti tázáni, zda se letectví a bezpečnost v něm po 11. září nějakým způsobem změnily. Oba dva velmi jednoznačně odpověděli, že ano, a to zásadním způsobem. Vše se zpřísnilo a přibyla celá řada bezpečnostních opatření, která měla zabránit budoucím případným teroristickým útokům. I v tomto případě se dopravní piloti shodli s širokou veřejností, kdy většina respondentů dotazníkového šetření uvedla, že si myslí, že se po událostech 11. září bezpečnost zlepšila naprosto zásadním způsobem či alespoň spíše ano. S tím souvisí další otázka na piloty a to číslo 11, která řeší, zda se může v dnešním světě 11. září opakovat. Oba dva uvedli, že spíše ne, jelikož by to pro teroristy bylo extrémně složité a ochrana před takovými činy se neustále zlepšuje. V otázce číslo 9 dotazníkového šetření byl řešen trend terorismu v následujících letech z pohledu široké veřejnosti a ta nebyla schopna se jednoznačně shodnout na odpovědi. Panuje zde tedy situace, kdy nikdo není schopen určit budoucnost, což je logické, avšak piloti spíše věří, že je bezpečnost v civilním letectví velmi dobře zajištěna a není se teoreticky čeho bát. Konspirační teorie ohledně této události byly ze strany jednoho z pilotů naprosto vyvráceny a druhý odpověděl velmi otevřeným způsobem, který naznačil, že určité prvky daných konspiračních teorií mohou být v některých případech pravdivé.

Celkově lze také z výsledků vyvodit, že piloti jsou zkrátka mnohem lépe na situaci teroristického útoku připraveni. Nepochybně lépe než široká veřejnost. Jak oba dva dotázaní piloti sdělují v otázce číslo 20 řízeného rozhovoru, posádky jsou na takové situace školeny, a to i z pohledu psychické odolnosti. Je třeba výborně znát postupy a být v každém případě připravený na možnost takovéto události. Tato celková připravenost a poměrně vysoká psychická odolnost vůči těmto vlivům mohou být důvodem, proč mezi piloty nepanuje skoro žádný nebo pouze minimální strach z potencionálních teroristických útoků.

Výsledky práce jsou dle autora práce uspokojivé a celkově lze konstatovat, že všech stanovených cílů bylo dosaženo. Hlavní úkoly práce, jimiž bylo zjistit, jaký panuje strach z teroristického útoku mezi veřejností a jak se s ním potýkají dopravní piloti, byly prací příslušně zpracovány, pochopeny a následně popsány. Konečné závěry tedy jsou, že strach z teroristického útoku je mezi veřejností přítomný mnohem více než mezi samotnými piloty. To však dává absolutně smysl a tento výsledek naplnil autorova očekávání. Podklad pro toto tvrzení je hlavně fakt, že profesionální piloti jsou zkrátka na takové situace mnohem lépe psychicky připraveni a procházejí velmi složitým výcvikem, při němž získávají znalosti a učí se postupy, které je pomáhají připravit na takovou situaci a následně ji řešit. Také si různé situace, např. únosu simulují ve výcvikovém středisku, a tak mají určitou představu o řešené problematice. Pokud se však podíváme samostatně pouze na skupinu široké veřejnosti, bez porovnávání se skupinou pilotů, lze z výsledků konstatovat, že celkově je strach z terorismu v civilním letectví mezi veřejností menší, než bylo samotným autorem očekáváno. Toto tvrzení si lze podložit například 10. otázkou dotazníkového šetření, která se zabývala zlepšením bezpečnosti po 11. září 2001, kde valná většina respondentů uvedla, že jsou toho názoru, že se bezpečnost po těchto teroristických útocích zásadně zlepšila, což je nepopiratelný fakt, jenž lze dohledat i v mnoha publikacích a v internetových pramenech, které jsou použity v předchozích kapitolách. Právě toto markantní zlepšení bezpečnosti a ochrany vůči teroristickým útokům v civilním letectví může vést k většímu komfortu a menšímu strachu cestujících. Teroristické útoky 11. září 2001 lze tedy brát jako velmi důležitý rozcestník v historii, který problematiku řešenou v této práci ovlivňuje zásadním způsobem.

Bakalářská práce přinesla v teoretické části hlavně informace o terorismu v civilním letectví a poměrně dobrým a jednoduchým způsobem je popsala, a to tak, aby je pochopila i široká veřejnost. V praktické části dosáhla stanovených cílů a přinesla očekávaný výsledek ohledně profesionality dopravních pilotů a jejich výborné připravenosti v řešené problematice. Také poměrně překvapila výsledkem u široké veřejnosti, která ukázala, že z teroristických útoků v civilním letectví až tak veliký strach nemají a jsou schopni s ním bojovat a dokonce ho v některých případech překonat. Autor je přesvědčen, že na základech této práce lze v budoucnu vystavět ještě o poznání kvalitnější práci a přednést ještě detailnější a lepší výsledky.

Bakalářská práce byla jinak celkově dle názoru autora pojata poměrně dobře a výstižně. Díky autorově přímé participaci v letectví a v prostoru letecké školy z pohledu studenta, byl přítomný velmi dobrý přístup ke kvalitním vstupním datům. Také jako pilot

mohl autor přispět svými vlastními zkušenostmi a poznatky, což není u takové práce vždy obvyklé. Dobrý náhled do tématu a vlastní zkušenost je totiž v jistém případě velmi cenná. Také znalosti nasbírané za autorovo působení ve světě letectví, dopomohly přispět ke kvalitnějšímu zpracování práce. Na druhou stranu je však nutné podotknout, že i v této práci se nacházejí určité nedostatky a je třeba využít trochu sebereflexe a říci, co by mohlo být případně lepší nebo co by autor příště změnil.

Pokud by autor například psal práci znovu se současnými zkušenostmi, jistě by se přiklonil k většímu počtu respondentů v dotazníkovém šetření. Ačkoliv je výsledek šetření v této práci uspokojivý a s výsledky je možné poměrně dobře pracovat, určitě by v žádném případě neškodilo navýšit počet respondentů alespoň na 100 až 150. Dané výsledky dotazníkového šetření by poté byly ještě kvalitnější a přesnost šetření by se bezpochyby navýšila. Druhá část ohledně dotazníkového šetření, kterou by autor příště pozměnil, byla forma sběru. Byl zvolen klasický tištěný dotazník, díky čemuž, byl autor donucen tisknout velké množství papíru a s respondenty se osobně setkávat. To sice přispělo na autenticitě samotného dotazníku a jeho výsledků, avšak pokud by bylo využito internetového online dotazníku, bylo by mnohem snazší získat již zmiňovaný vyšší počet potencionálních respondentů. To by však na druhou stranu zase ubralo na kvalitě odpovědí. Není tedy úplně jednoduché určit ten naprosto správný způsob. V případě ostatních metod sběru dat využitých v práci, je autor s jejich kvalitou naprosto spokojený. Rád by například vyzdvihl velmi kvalitní zdroj informací, jímž byli dva opravdu velmi zkušené dopravní piloti, kteří této bakalářské práci bezpochyby přinesli opravdu mnohé. Také by autor práce rád zmínil opravdu veliké množství poměrně kvalitních zdrojů z velké většiny z anglických publikací a internetových pramenů. Pokud by byl autor omezený pouze na publikace a informace v českém jazyce, lze s čistým svědomím říci, že by čerpaná data pro vypracování zejména teoretické části práce nebyla tak kvalitní jako nyní. Rozsah práce se bohužel dostal za horní limit, avšak je nutné zmínit, že případné zkrácení a osekání práce by dle názoru autora jednoznačně vedlo ke zhoršení její kvality.

Závěr

Jak již bylo jednou zmíněno v předchozí kapitole diskuze, všech stanovených cílů této bakalářské práce bylo úspěšně dosaženo. Teoretická část popisovala řešený problém z pohledu teorie a jednoduchým způsobem vysvětlila základní termíny jako teroristický útok, samotný pojem terorismus atd. Popsala také velmi důležitou část historie, která je také zásadní v otázce pochopení daného kontextu. Jako zásadní kapitolu teoretické části práce, považuje autor část, která popisuje několikanásobné teroristické útoky 11.září 2001. Tato událost totiž navždy změnila bezpečnost a celkově samotné civilní letectví. Také hrála poměrně důležitou úlohu ve spojitosti s praktickou částí práce. Je velmi důležité neopomínat důležitost teoretické části.

V praktické části bakalářské práce dva velmi zkušené dopravní piloti poodhalili formou řízeného anonymního rozhovoru tajemství kokpitu, různých postupů, zajímavých příběhů a hlavně popsali, jak pracují s případným strachem z potencionálního teroristického útoku, který je v civilním letectví může potkat. Prokázali, že jejich psychická odolnost, těžký a velmi komplexní výcvik a mnohé další faktory, vedou ke zlepšeným schopnostem se s takovými událostmi vypořádat a přímo je řešit. Na druhou stranu byla formou dotazníkového šetření získána cenná data od široké veřejnosti, která popsala zase svůj přístup k tomuto řešenému problému. Ukázalo se, že veřejnost není nijak zásadním způsobem vyděšená z případného teroristického útoku a je schopna poměrně dobře strach ovládat. Stále se však nemůžou vyrovnat odolnosti, kterou vykazují profesionální piloti, což je naprosto logické, vzhledem k jejich již dříve řešenému výcviku a připravenosti. Výsledky celého řešeného problému jsou detailně popsány v praktické části práce a kapitole vyhodnocení a diskuze.

Z pohledu samotného autora, se tato bakalářská práce psala velmi dobře a zvolené téma autora velmi bavilo řešit. Právě dobrý vztah k řešenému tématu, a i vlastní participace ve světě letectví, byla dle názoru autora klíčem k úspěchu. Jsou zde samozřejmě i části práce, které by se daly bezpochyby ještě určitým způsobem vylepšit a zásadně rozšířit. Rozsah práce však bohužel takovému rozšíření neumožňuje. Dalším zásadním faktorem úspěšného vypracování této práce, je také bezpochyby vedoucí práce PhDr. Štěpán Kavan, Ph.D., který byl neustále připravený s čímkoliv pomoci a velmi rychle odpovídal na jakékoliv dotazy či konzultace.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. LUTZ, J., LUTZ, B. *Global Terrorism*. Abingdon: Routledge, 2004. 289 s. ISBN 0-415-70050-7.
2. SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita, 2020. 174 s. ISBN 978-80-7509-723-1.
3. OXFORD AVIATION ACADEMY. *EASA ATPL Ground Training Series (Book 01) Air Law*. Oxford: CAE Oxford, 2014. 562 s. ISBN 978-1906202644
4. MOUCHA, A. *Učebnice pilota 2016*. Cheb: Nakladatelství letecké literatury, 2016. 405 s. ISBN 978-80-87567-89-0.
5. GUPTA, K.R. *Global Terrorism*. Delhi: Atlantic Publishers & Dist, 2004. 212 s. ISBN 81-269-0339-2.
6. SUN-C', SUN PIN. *Umění války*. Gliwice: HELION S.A., 2005. 296 s. ISBN 83-7361-821-X.
7. CARR, C. *Dějiny terorismu – Kořeny války proti civilistům*. Praha: Práh, 2002. 183 s. ISBN 80-7252-063-6.
8. KOLEKTIV AUTORŮ. *Mezinárodní terorismus – nový nebo starý fenomén?* 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2004. 91 s. ISBN 80-86547-33-7.
9. MAREŠ, M. *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. 480 s. ISBN 80-903333-8-9.
10. BYMAN, D. *Al Qaeda, the Islamic State, and the Global Jihadist Movement: What Everyone Needs to Know*. New York: Oxford University Press, 2015. 305 s. ISBN 978-0-19-021726-6.
11. CHOI, J., MUNSON, R. *Aviation Terrorism: Historical Survey, Perspectives and Responses*. Basingstoke: Springer, 1994. 255 s. ISBN 978-1-349-23175-1.
12. PERRY, M., NEGRIN, H. *The Theory and Practice of Islamic Terrorism: An Anthology*. New York: Springer, 2008. 255 s. ISBN 978-0-230-61650-9.

13. HARRISON, J. *International Aviation and Terrorism: Evolving Threats, Evolving Security*. Abingdon: Routledge, 2009. 224 s. ISBN 978-0-203-87871-2.
14. MARANVILLE, A. *The 9/11 Terrorist Attacks: A Day That Changed America*. North Mankato: Capstone, 2021. 32 s. ISBN 9781663905888.
15. NATIONAL COMMISSION ON TERRORIST ATTACKS. *The 9/11 Commission Report: Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States*. New York: Cosimo, Inc., 2010. 588 s. ISBN 978-1-61640-219-8.
16. HOWIE, L. *Witnesses to Terror: Understanding the Meanings and Consequences of Terrorism*. London: Palgrave Macmillan, 2012. 198 s. ISBN 978-0-230-29975-7.
17. KING, J. *Conspiracy Theories: A Guide to the World's Most Intriguing Mysteries*. Chichester: Summersdale Publishers LTD - ROW, 2015. 256 s. ISBN 978-1-78372-599-1.
18. KATZ, M., S. *Against All Odds: Counterterrorist Hostage Rescues*. Minneapolis: Twenty-First Century Books, 2004. 72 s. ISBN 9780822515678.
19. WILKINSON, P., JENKINS, B. *Aviation Terrorism and Security*. London: Frank Cass publishers, 1999. 184 s. ISBN 978-1-135-23121-7.
20. PRICE, J., FORREST, J. *Practical Aviation Security: Predicting and Preventing Future Threats*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2016. 598 s. ISBN 978-0-12-804293-9.

Elektronické zdroje

1. Terorismus | BIS. Bezpečnostní informační služba České republiky | BIS [online]. Copyright © 2022 Bezpečnostní informační služba [cit. 05.01.2022]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/terorismus/>
2. Definice terorismu - Terorismus a měkké cíle. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky. Všechna práva vyhrazena. [cit. 07.01.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/definice-terorismu.aspx>
3. International Civil Aviation Organisation (ICAO) | SKYbrary Aviation Safety. SKYbrary Aviation Safety [online]. Copyright © SKYbrary Aviation Safety, 2021 [cit. 10.01.2022]. Dostupné z: <https://skybrary.aero/articles/international-civil-aviation-organisation-icao>
4. The Assassins — Real-world History Inspiration for game Assassin's Creed | by Peter Preskar | Medium. Medium – Where good ideas find you. [online]. [cit. 07.02.2022]. Dostupné z: <https://medium.com/@peter.preskar/assassins-bbd713d81cee>
5. Oklahoma City Bombing — FBI. Welcome to FBI.gov — FBI [online]. [cit. 08.02.2022]. Dostupné z: <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/oklahoma-city-bombing>
6. MUJAHEDIN (noun) definition and synonyms | Macmillan Dictionary. Macmillan Dictionary | Free English Dictionary and Thesaurus [online]. Copyright © Getty Images [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/mujahedin>
7. jihad | Meaning, Examples, & Use in the Quran | Britannica. Encyclopedia Britannica | Britannica [online]. Copyright © Anatoli Styf [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/jihad>
8. al-Qaeda | History, Meaning, Terrorist Attacks, & Facts | Britannica. Encyclopedia Britannica | Britannica [online]. Copyright © Anatoli Styf [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda>
9. jihad | Meaning, Examples, & Use in the Quran | Britannica. Encyclopedia Britannica | Britannica [online]. Copyright © Anatoli Styf [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/jihad>

10. Osama Bin Laden Dead | whitehouse.gov. The White House | whitehouse.gov [online] [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2011/05/02/osama-bin-laden-dead>
11. Osama bin Laden | Biography, al-Qaeda, Terrorist Attacks, Death, & Facts | Britannica. Encyclopedia Britannica | Britannica [online]. Copyright © Anatoli Styf [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Osama-bin-Laden>
12. Islamic Salvation Front (FIS) - Islamic Studies - Oxford Bibliographies. Oxford Bibliographies - Your Best Research Starts Here - obo [online]. Copyright © 2022. All rights reserved. [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195390155/obo-9780195390155-0215.xml>
13. ARMED ISLAMIC GROUP | United Nations Security Council. Welcome to the United Nations [online] [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/armed-islamic-group
14. Důvody realizace a formy terorismu (článek) - Obrana a strategie. Web of Science, Scopus, ERIH, DOAJ, ICI, CEEOL... - Obrana a strategie [online]. Copyright © 2001 [cit. 15.02.2022]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2005/1-2005/duvody-realizace-a-formy-terorismu.html>
15. Korean Air 858: Why The Confessed Terrorist Went Free. View from the Wing - Thought Leader in Travel [online]. Copyright © 2022 Miles and Points Consulting LLC [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://viewfromthewing.com/korean-air-858-terrorist-went-free/>
16. Bezpečnostní portál Magistrátu hl. m. Prahy. Bezpečnostní portál Magistrátu hl. m. Prahy [online]. Copyright © 2016 [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://bezpecnost.praha.eu/clanky/utok-aktivniho-strelceterorismus>
17. Utíkej, schovej se, bojuj! - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Copyright © 2021 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utikej-schovej-se-bojuj.aspx>
18. US National Library of Medicine: National Institutes of Health: Use of Firearms in Terrorist Attacks [online]. [cit. 16.02.2022] Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5820736/>

19. US National Library of Medicine: Use of Firearms in Terrorist Attacks figure [online]. [cit. 16.02.2022] Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5820736/figure/ild170057f1/?report=objectonly>
20. 9/11 Timeline - Videos, World Trade Center Attacks - HISTORY. [online]. Copyright © 2022 A [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-timeline>
21. September 11 attacks - Wikipedia. [online] [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/September_11_attacks#/media/File:Flight_paths_of_hijacked_planes-September_11_attacks.jpg
22. September 11 attacks - The attacks | Britannica. Encyclopedia Britannica | Britannica [online]. Copyright © mbolina [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/September-11-attacks/The-attacks>
23. American who trained al Qaeda pilots still wonders, 'Why me?' - CNN.com. [online] [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2011/US/05/03/al.qaeda.flight.school/index.html>
24. Business News: Business News India, Business News Today, Latest Finance News, Business News Live - The Financial Express [online] [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.financialexpress.com/wp-content/uploads/2017/09/A.jpg>
25. 9/11 by the numbers: Victims, hijackers, aftermath, and more facts about September 11, 2001 - ABC7 San Francisco [online]. Copyright © 2022 KGO [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://abc7news.com/911-september-11-victims-facts-about-how-many-planes-were-hijacked-on/11006480/>
26. September 11 Attacks: Facts, Background & Impact - HISTORY. [online]. Copyright © 2022 A [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks#section_9
27. Vánoční drama. Před 20 lety zajali teroristé letadlo s 220 lidmi [online] [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/technet/technika/pariz-alzir-unos-letadla.A141223_134625_tec_technika_sit
28. Sky marshal - Wikiwand. Wikiwand [online] [cit. 24.02.2022]. Dostupné z: https://www.wikiwand.com/en/Sky_marshal#/google_vignette
29. Man Killed by Air Marshals Was Shot 11 Times - The New York Times. The New York Times - Breaking News, US News, World News and Videos [online].

- Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2006/05/25/us/25plane.html>
30. Here's why you're only allowed 100ml liquids on flight. Redirecting to <https://tribune.com.pk/404> [online]. Copyright © 2022 The Express Tribune. [cit. 01.03.2022]. Dostupné z: <https://tribune.com.pk/story/1101498/heres-why-youre-only-allowed-100ml-liquids-on-flight>
31. Viennaairport - Bezpečnostní kontrola. Flughafen Wien - Passagiere [online]. Copyright © 2022 Vienna Airport [cit. 01.03.2022]. Dostupné z: https://www.viennaairport.com/cz/cestujici/letiste/bezpecnostni_kontrola
32. Stockholmský syndrom [online]. Copyright © 2001 [cit. 03.03.2022]. Dostupné z: <https://www.mojezdravi.cz/nemoci/stockholmsky-syndrom-5319.html>
33. Crew Resource Management (CRM) | SKYbrary Aviation Safety. SKYbrary Aviation Safety [online]. Copyright © SKYbrary Aviation Safety, 2021 [cit. 03.03.2022]. Dostupné z: <https://skybrary.aero/articles/crew-resource-management-crm>
34. Policie České republiky - Útvar rychlého nasazení - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Copyright © 2021 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 03.03.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-rychleho-nasazeni-policie-ceske-republiky-utvar-rychleho-nasazeni.aspx>
35. General Aviation (GA) | SKYbrary Aviation Safety. SKYbrary Aviation Safety [online]. Copyright © SKYbrary Aviation Safety, 2021 [cit. 03.03.2022]. Dostupné z: <https://skybrary.aero/articles/general-aviation-ga>
36. Předměty, jejichž přeprava je nejčastěji dotazována | Letiště Václava Havla Praha, Ruzyně. Letiště Václava Havla Praha | Letiště Václava Havla Praha, Ruzyně [online]. Copyright © [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: <https://www.prg.aero/predmety-jejichz-preprava-je-nejcasteji-dotazovana#:~:text=No%C5%BEe%2C%20n%C5%AF%C5%BEky%2C%20v%C3%BDvrtky,z%20n%C3%A1stroj%C5%AF%20p%C5%99ekro%C4%8Dit%206%20cm>.
37. Why Air Travel is The Safest Mode of Transportation? - Sheffield School of Aeronautics. Flight Dispatcher Courses | Sheffield School of Aeronautics [online]. Copyright © 2022 Sheffield School of Aeronautics All Rights Reserved. [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: <https://www.sheffield.com/air-travel-safest-mode-transportation>

38. Charting the decline in air traffic caused by COVID-19 | Flightradar24 Blog. Flightradar24: Live Flight Tracker - Real-Time Flight Tracker Map [online]. Copyright © 2021 Flightradar24 AB [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: <https://www.flightradar24.com/blog/charting-the-decline-in-air-traffic-caused-by-covid-19/>
39. Flightradar24: Live Flight Tracker - Real-Time Flight Tracker Map [online]. Copyright © [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: <https://www.flightradar24.com/blog/wp-content/uploads/2020/03/Global-Air-Traffic-29-February-1200UTC.jpg>
40. Terrorism - Our World in Data. Our World in Data [online] [cit. 08.03.2022]. Dostupné z: <https://ourworldindata.org/terrorism>
41. How 9/11 changed air travel: more security, less privacy | AP News. Associated Press News: Breaking News | Latest News Today [online]. Copyright © copyright [cit. 08.03.2022]. Dostupné z: <https://apnews.com/article/how-sept-11-changed-flying-1ce4dc4282fb47a34c0b61ae09a024f4>
42. Lots of Americans have a fear of flying. There are ways to overcome the anxiety disorder. [online] [cit. 08.03.2022]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/health/lots-of-americans-have-a-fear-of-flying-there-are-way-to-overcome-the-anxiety-disorder/2019/10/11/d4746d84-d338-11e9-86ac-0f250cc91758_story.html
43. Trest pro prvního teroristu v Česku platí. Za útok na vlaky stráví ve vězení čtyři roky - Seznam Zprávy. [online]. Copyright © 1996 [cit. 08.03.2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/trest-pro-prvniho-teroristu-v-cesku-plati-za-utok-na-vlaky-stravi-ve-vezeni-ctyri-roky-85201>

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- STRATEGIE ČESKÉ REPUBLIKY PRO BOJ PROTI TERORISMU od r. 2013 (Ministerstvo vnitra České republiky)
- ZÁKLADY OCHRANY MĚKKÝCH CÍLŮ – METODIKA, 2016 (Ministerstvo vnitra České republiky)
- ICAO Member States List (Multilingual)

Seznam zkratk

BIS – Bezpečnostní informační služba

ICAO – Mezinárodní organizace pro civilní letectví

GIA – Ozbrojená islámská skupina Alžírsko

ISIS – Islámský stát v Iráku a Sýrii

FAA – americký národní letecký úřad

GIGN – Francouzská elitní protiteroristická jednotka

CRM – Řízení zdrojů posádky

URNA – Útvar rychlého nasazení

UTC – Koordinovaný světový čas

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obrázek 1. 1 Cíle teroristických útoků v Evropě v letech 1998–2014 (Celkem 5297 útoků)	13
Obrázek 2. 1 Vizualizace asasína	19
Obrázek 3. 1 Usáma bin Ládín	23
Obrázek 4. 1 Podíl útoků střelnými zbraněmi (A) a smrtelných úrazů na jeden útok (B), 2002-2016.....	30
Obrázek 5. 1 Trasy unesených letadel	32
Obrázek 6. 1 Let 175 United Airlines před nárazem do jižní věže	33
Obrázek 7. 1 Stav oblohy 29. února 2020 ve 12:00 UTC	51
Graf 1 Poměr mužů a žen v dotazníkovém šetření	45
Graf 2 Vztah k cestování letadlem.....	46
Graf 3 Strach z případného teroristického útoku.....	47
Graf 4 Strach z teroristického útoku na palubě letounu/v prostředí letiště	48
Graf 5 Typ teroristického útoku, s kterým je nejpravděpodobnější se setkat	49
Graf 6 Nejčastější motiv terorismu v civilním letectví.....	50
Graf 7 Odmítli jste už z důvodu strachu z teroristického útoku cestovat letadlem?	52
Graf 8 Existuje v civilním letectví dostatečně efektivní ochrana před teroristickým útokem?	53
Graf 9 Trend teroristických útoků v následujících letech	54
Graf 10 Zlepšila se bezpečnost v civilním letectví po teroristických útocích v USA 11. září 2001?	55
Graf 11 Jde se strachem z teroristického útoku bojovat a překonat ho?.....	56
Graf 12 Setkali jste se vy, nebo někdo ve Vašem okolí s nějakou formou terorismu? ..	57
Graf 13 Myslíte si, že je v široké veřejnosti strach z teroristického útoku v civilním letectví rozšířený?	58

Přílohy

Dotazník na téma

Strach z potencionálního teroristického útoku na palubě letounu/prostředí letiště

Dobrý den,

jmenuji se Matěj Křiváček, studuji na Vysoké škole Vysoké škole evropských a regionálních studií, obor Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě.

Chci Vás požádat o vyplnění dotazníku k mé bakalářské práci na téma „Terorismus v civilním letectví“. Vyplňte jednoduchým kroužkováním vždy pouze jedné odpovědi. Veškeré informace jsou anonymní.

Předem děkuji za Váš čas, který jste věnovali k vyplnění dotazníku.

1) Jaké je Vaše pohlaví?

a) Žena

b) Muž

2) Jaký je váš vztah k cestování letadlem?

a) kladný

b) záporný

3) Máte strach z případného teroristického útoku?

a) ano, veliký

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne, žádný

4) Máte větší strach z teroristického útoku na palubě dopravního letounu nebo v prostředí letiště?

a) na palubě letounu

b) v prostředí letiště

5) S jakým typem teroristického útoku je dle Vašeho názoru největší pravděpodobnost se setkat?

a) bombový útok

b) únos letounu za účelem výkupného

c) únos letounu za účelem destrukce

d) útok zbraní

6) Jaký je podle Vás nejčastější motiv terorismu v civilním letectví?

a) náboženství

b) pravicový/levicový extremismus

c) politický motiv

d) teroristé jednající samostatně s vlastním motivem

7) Ovládl Vás někdy strach z potencionálního teroristického útoku natolik, že jste odmítly cestovat letadlem?

a) ano

b) ne

8) Myslíte si, že existuje v civilním letectví dostatečně efektivní ochrana před teroristickým útokem?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

b) ne

9) Jaký podle Vás bude v následujících letech trend teroristických útoků v civilním letectví?

a) vzestupný

b) sestupný

10) Zlepšila se dle Vašeho názoru bezpečnost v civilním letectví po teroristických útocích v USA 11. září 2001?

a) ano, zásadním způsobem

b) ano, mírně

c) spíše ne

d) vůbec ne

11) Dá se dle Vašeho názoru se strachem z teroristického útoku nějakým způsobem bojovat a překonat ho?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne

12) Setkali jste se vy, nebo někdo ve Vašem okolí s nějakou formou terorismu?

a) ano

b) ne

13) Myslíte si, že je v široké veřejnosti strach z teroristického útoku v civilním letectví rozšířený?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

b) ne

Řízený anonymní rozhovor

Jmenuji se Matěj Křiváček a jsem studentem Vysoké školy evropských a regionálních studií, obor Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě.

Rád bych Vám položil 20 otázek týkající se mé bakalářské práce na téma „Terorismus v civilním letectví“. Rozhovor je veden autorem práce a je anonymní. Děkuji předem za ochotu při tomto rozhovoru.

1. Základní informace o pilotovi. (Zkušenosti, kariéra atd.)
2. Zažil jste za svou kariéru přímo nějaký teroristický čin či akt agrese na palubě? Nebo znáte někoho, kdo ano?
3. Jaká opatření se všeobecně využívají piloti za účelem zabránit teroristickému útoku?
4. Jaký je postup při únosu či nahlášení bomby na palubě?
5. Máte jako pilot strach z případného teroristického útoku?
6. Jak se potýkat jako pilot se strachem z teroristického útoku?
7. Panuje podle vás mezi piloty z vlastní zkušenosti velký strach ohledně teroristického útoku?

8. Jakou roli hrají při takové situaci letušky?
9. Jaký si myslíte že panuje strach z teroristického útoku v široké veřejnosti?
10. Jak změnilo 11. září letectví a bezpečnost? Pocítil jste nějaké změny?
11. Myslíte si, že se s dnešní mírou zajištění bezpečnosti se může 11. září opakovat?
12. Jak vzpomínáte na 11. září? Pamatujete si, co jste dělal atd.?
13. Okolo 11. září panují nejrůznější konspirační teorie. Věříte některé z nich, popřípadě jaký je Váš názor ohledně nich?
14. Co nejčastěji podle vás stojí za spácháním teroristického činu?
15. Jak lze podle Vás nejefektivněji bojovat proti případným teroristickým útokům do budoucna?
16. Je pravda že na určitých linkách aerolinií létají zástupci nejrůznějších bezpečnostních služeb v utajení za účelem zabránění případnému teroristickému útoku?
17. Proč si myslíte, že velký počet teroristických útoků je směřován právě na letectví?

18. Myslíte si že bezpečnostní opatření ať už na letištích či na palubě letounu využívána v dnešní době jsou optimální?

19. Je oprávněné očekávat teroristický útok stejnou mírou ve všeobecném letectví (general aviation) jako v dopravním létání?

20. Lze se vůbec na takovou událost jako je teroristický čin psychicky připravit?